

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлежства, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I. благоволео је, на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за вршиоца дужности начелника среза крајинског, у рангу секретара начелства друге класе, Савка Дукањца, вршиоца дужности начелника истог среза, у рангу среског писара прве класе;

за писара прве класе среза грузанског, Војислава Петровића, писара исте класе среза параћинског, — по потреби службе;

за писара прве класе среза параћинског, Јована Михаиловића, писара исте класе среза жупског, — по молби;

за писара прве класе среза рачанског, Стевана Спасића, писара друге класе среза параћинског;

за писара друге класе среза ражањског, Косту Протића, писара исте класе среза власотиначког, — по молби;

за писара прве класе Управе вароши Београда, Петра Драгомировића, писара друге класе среза пожаревачког, — по молби;

за писара друге класе среза моравског, округа пожаревачког, Перка Зековића, писара прве класе начелства округа врањског;

за писара друге класе среза лепеничког Радомира П. Васиљевића, вршиоца дужности писара среза моравског, округа пожаревачког, у рангу писара начелства прве класе;

за вршиоца дужности писара среза пољаничког, у рангу писара начелства прве класе, Ђорђа Б. Церовића, вршиоца дужности писара среза власотиначког, у рангу писара начелства исте класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза посаво-тамнавског, у рангу писара начелства прве класе, Вељка Јовичића, писара друге класе начелства округа подринског;

за вршиоца дужности писара среза жупског, у рангу писара начелства друге класе, Велимира Савића, практиканта Управе вароши Београда;

за писара треће класе Управе вароши Београда, Владислава Божића, вршиоца дужности писара среза рачанског, у рангу писара начелства друге класе, — по молби;

за вршиоца дужности писара среза параћинског, у рангу писара начелства друге класе, Милоша Васовића, практиканта среза таковског;

за вршиоца дужности писара среза љубињског, у рангу писара начелства друге класе, Василија Брачинца, практиканта среза ражањског;

за вршиоца дужности писара среза власотиначког, у рангу писара начелства друге класе, Милића Боричића, практиканта среза добричког;

за вршиоца дужности писара среза тимочког, у рангу писара начелства друге класе, Николу Петровића, пореског помоћника;

за вршиоца дужности писара среза жичког, у рангу писара начелства друге класе, Милана Глигоријевића, практиканта среза пожаревачког;

за вршиоца дужности писара среза расинског, у рангу писара начелства друге класе, Милорада Ивановића, практиканта начелства округа нишког;

за писара друге класе начелства округа врањског, Милосава Ц. Видаковића, практиканта среза подунавског; и

за писара друге класе начелства округа пиротског, Радисава Ђорђевића, практиканта среза љубињског, — све по старом закону.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. децембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је да се:

Чедомир Урошевић, писар прве класе среза жичког, по својој молби, а на основу §. 69. закона о чиновницима грађанског реда, стави у пензију, која му по годинама службе припада.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. децембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. закона о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета од 2-ог децембра 1905. године Бр. 8566, донето на основу тач 9. члана 144. Устава земаљског, које гласи:

„Одобрава се Министру унутрашњих дела, да на исплату и ресто зараде предузимачу за извршену реконструкцију и оправке пожаром уништеног женског павиљона ваљевске болнице поред кредита одобреног највишим решењем СБр. 3011. од 17. марта текуће године у суми од 17.009-93 динара, може утрошити још и суму од 1088-12 динари, колико је потребно ради измирења целокупне зараде предузимачеве, а према ревидисаним и одобреним обрачунима и одлуци Министра грађевина Бр. 8630/905. па издатак овај стави на терет партије Бр. 168/1. гл. XXXIV санитарског буџета ове 1905. год. предвиђене на оправке и доправке болница“.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. децембра 1905. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. на предлог Министра унутрашњих дела, одобрено је решење Државног Савета од 7. децембра 1905. год. Бр. 8766. које гласи:

„Да се Никола Перчевић, оvd. судски практикант, родом са Цетиња у Црној Гори и тамошњи поданик, по молби својој прими у српско поданство, изузетно од §. 44. грађанског закона.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 15. децембра 1905. г. у Београду.

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом Његовога Величанства Краља Петра I. одобрено је решење Народне Скупштине, сазване у редован сазив за 1905. год. у Београду.

„Да се село Костадиновац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од

своје досадање општине „Југ - богдановачке“ у срезу добричком, округа топличког, и прида општини „старо-божурској“, у истом срезу и округу.“

„Да се село Суви До, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје садање општине врањске и споји са општином моштаничком у срезу пољаничком, округа врањског.“

„Да се села: Вртиште, Мезграја, Чамурлија и Чивлак, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од своје досадање општине „трупалске“, у срезу и округу нишком, и образују нову општину под називом: „општина вртишка“, у истом срезу и округу.“

„Да се село Бесаровина, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине бајино - баштанске, у срезу рачанском, округа ужичког, и образује за себе нову општину под називом: „општина бесаровинска“, у истом срезу и округу.“

„Да се село Бели Поток, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од своје досадање општине Вучанске, у срезу лешковачком, округа врањског, и прида општини стројковачкој, у истом срезу и округу.“

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 30. новембра 1905. г. у Београду

КРЕТАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

у месецу новембру 1905. год.

Према званичним подацима полицијских власти, у току месеца новембра тек. год. било је у Србији:

1. Убиства	40
2. Детоубиства	1
3. Нехотичних убиства	4
4. Покушаја убиства	31
5. Разбојништва	17
6. Злонамерних поништаја туђих ствари	17
7. Паљевина	87
8. Опасних крађа	287
9. Тешких телесних повреда	6

Од изложених дела пронађено је: убиства 32, детоубиства 1, нехотичних убиства 4, покушаја убиства 29, разбојништва 13, злонамерних поништаја туђих ствари 6, паљевина 1, опасних крађа 113 и тешких телесних повреда 6

Највећи број убиства извршен је помоћу *ватреног оружја* (22), затим помоћу *острог оруђа* (12), помоћу *тупог* (5) и *зављивањем* (1).

Узроци са којих су ова убиства извршена леже: у *међусобној свађи* за 17 случајева, у *користољубљу* за 8, у *освети* за 7, у *нужној одбрани* за 1 и у *неморалним побудама* за 1. За осталих 6 случајева узроци су непознати.

Посматрана према местима на којима су извршена, изложена убиства јављају се: у срезу јабланичком 5 (2 непронађена), у срезу косаничком 3 (1 непронађено), у срезу јасеничком окр. крагујевачког 3 (1 непронађено), у срезу крагујевачком 2, у срезу расинском 2, у срезу нишком 2, у срезу голубачком 2, у срезу косаничком 2, у срезу прокупачком 2, и по 1 у срезовима: посавском окр. београдског, ваљевском, пчињском, пољаничком, гружанском, оба јасеничка, ко-

јевачком 2, у срезу расинском 2, у срезу бањском 2, у срезу прокупачком 2, и по 1 у срезовима: оба колубарска, посавском окр. београдског, пољаничком (непронађено), гружанском, лепеничком, ресавском, моравском окр. нишком, лужничком, посаво-тамнавском, рађевском, млавском (непронађено), таковском (непронађено), подунавском, јасеничком окр. смедеревског, зајечарском, бољевачком, аријском, драгачевском, и у варошима: Нишу (непронађено) и Ужицу.

Детоубиство је извршено у срезу мравичком. Кривац је у рукама власти.

Нехотична убиства извршена су по у срезовима: поцерском, звишком, хомољском и брзопаланачком.

Покушаја убиства било је: у срезу грочанском 4 (1 непронађено), у Београду 3, у срезу космајском 2, у срезу параћинском 2, у срезу мачванском 2, у срезу јасеничком окр. смедеревског 2, у срезу прокупачком 2, у срезу косаничком 2 (1 непронађено), и по 1 у срезовима: посавском окр. београдског, колубарском окр. београдског, јабланичком, гружанском, неготинском, расинском, деспотовачком, нишком, звишком, црногорском, студеничком и жичком.

Од ових дела њих 14 извршена су у *међусобној свађи*, 8 у *освети*, 2 из *користољубља*, 2 у *цијанству*, 1 у *домаћој расири*, 1 у *одбрани части*, 1 у *одбрани имаовине*, 1 из *љубави* и 1 из *непознатог узрока*.

Разбојништва су извршена: у срезу љубињском 3 (1 пронађено), у срезу звишком 2 (оба пронађена), у срезу хомољском 2 (оба пронађена), у срезу качерском 2 и по 1 у срезовима: пољаничком (пронађено), пчињском, крагујевачком (пронађено), поречком (пронађено), параћинском, моравском окр. пожаревачког (пронађено), таковском (пронађено) и орашком (пронађено).

Злонамерних поништаја туђих ствари било је: у срезу јасеничком окр. крагујевачког 3 (1 пронађен) у срезу кључком 2, и по 1 у срезовима: космајском (пронађен), тамнавском, (пронађен), пчињском, ражањском, алексиначком (пронађен), нишком, орашком, јасеничком окр. смедеревског (пронађен), бољевачком, ужичком, и у варошима: Пожаревцу и Ужицу (пронађен).

Вредност уништених ствари износи око 2400 динара.

Паљевине су извршене: у срезу бањском 5, у срезу млавском 5, у срезу подунавском 5, у срезу орашком 5, у срезу кључком 4, у срезу темњињском 4, у срезу звишком 4, у срезу хомољском 4, у срезу крагујевачком 3, у срезу трстеничком 3, у срезу мачванском 3, у срезу бољевачком 3 (1 пронађена), у срезу колубарском окр. београдског 2, у срезу јабланичком 2, у срезу лепеничком 2, у срезу неготинском 2, у срезу расинском 2, у срезу нишком 2, у срезу голубачком 2, у срезу косаничком 2, у срезу прокупачком 2, и по 1 у срезовима: посавском окр. београдског, ваљевском, пчињском, пољаничком, гружанском, оба јасеничка, ко-

паоничком, ражањском, беличком, параћинском, сврљишком, бело-паланачком, јадранском, пожаревачком, таковском, добричком, златиборском, пољешком, жичком и у вароши Београду.

Вредност ових паљевина износи око 12.300 динара.

Опасне крађе извршене су: у срезу пожаревачком 18 (5 пронађених), у срезу јасеничком окр. смедеревског 13 (7 пронађених), у срезу млавском 10 (4 пронађене), у Београду 9 (6 пронађених), у срезу параћинском 8 (5 пронађених), у срезу врачарском 7 (6 пронађених), у срезу лепеничком 7, у срезу неготинском 7, у срезу мачванском 7 (2 пронађене), у срезу голубачком 7 (2 пронађене), у срезу звишком 7 (3 пронађене), у срезу хомољском 7 (1 пронађена), у срезу орашком 7 (3 пронађене), у срезу кључком 6 (1 пронађена), у Тупирији 6 (све пронађене), у срезу љубињском 6 (све пронађене), у срезу бољевачком 6 (4 пронађене), у срезу грочанском 6 (5 пронађених), у срезу зајечарском 6 (1 пронађена), у срезу гружанском 5 (4 пронађене), у срезу крајинском 5, у срезу расинском 5 (2 пронађене), у срезу деспотовачком 5 (1 пронађена), у срезу сврљишком 5, у срезу качерском 5 (2 пронађене) у срезу трнавском 5 (2 пронађене), у срезу студеничком 5 (1 пронађена), у срезу колубарском окр. београдског 4, у срезу крагујевачком 4 (2 пронађене), у срезу поречком 4, у срезу трстеничком 4 (2 пронађене), у Крагујевцу 4 (3 пронађене), у Нишу 4 (1 пронађена), у срезу лужничком 4, у срезу рађевском 4, у срезу подунавском 4 (2 пронађене), у срезу косаничком 4 (1 пронађена), у срезу космајском 3 (све пронађене), у срезу пчињском 3, у срезу ражањском 3 (1 пронађена), у срезу беличком 3 (1 пронађена), у срезу јадранском 3 (све пронађене), у Пожаревцу 3 (1 пронађена), у срезу мравичком 3 (2 пронађене), у срезу левачком 2 (1 пронађена), у срезу нишавском 2, у Смедереву 2 (1 пронађена), у срезу заглавском 2, у срезу прокупачком 2 (1 пронађена), у срезу ужичком 2, у срезу златиборском 2, у срезу жичком 2 (обе пронађене); по 1 пронађена у срезовима: позавском окр. ваљевског, ресавском, оба моравска, рамском и драгачевском; по 1 непронађена у срезовима: колубарском окр. ваљевског, ваљевском, јабланичком, пољаничком, лешковачком, јасеничком окр. крагујевачког, алексиначком, бањском, бело-паланачком, поцерском и црногорском.

Вредност свих ових крађа износи око 27.000 динара.

Поред изложеног, у току месеца новембра извршено је у Србији још и 6 самоубиства, и то по 1 у овим срезовима: лешковачком, сврљишком, рађевском, поцерском, азбуковачком и аријском.

Четири од ових самоубиства извршена су *вешањем*, једно *дављењем*, а једно *ватреним оружјем*.

У два случаја узроци самоубиства леже у *другој болести*, а за два случаја узроци су непознати.

Један покушај самоубиства извршен је у срезу добричком вешањем из често-љубља.

Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:

санске куће, где би се он држао, до судске апсане, зарад суђења на главном претресу, у колико се све ово односи на лишење слободе, у цели истраге, а не и зарад других каквих детенција (н. пр. притвор оптуженога у чисто полиц. интересу или хватање или задржање оптуженога од стране какве приватне особе, за коју се радњу израз „притвор“ не може ни употребити).

4.) По самој природи ствари разуме се, да се издржани истражни притвор може урачунаги само по дотичноме оптужењу, а не и по другом каквом предмету истраге. За оцену питања, шта се има разумети под једним истим предметом истраге, меродавна је судска пресуда, којом се урачунавање и извршује.

Ако се пресуда односи на више казниких дела једног истог оптуженика, урачунавање се може применити на укупну казну или на разне, засебно утврђене казне, ако је оптужени био у истражном притвору због кога било од ових казниких дела. Урачунавања може бити и онда, ако би судском пресудом оптужени био ослобођен за оно дело, због кога је у истражном притвору био, а осуђен за друго које дело, које је било предмет заједничке истраге и суђења.

Између издржаног истражног притвора и истраге, на коју се судска пресуда односи, има везе и онда, кад је оптужени био у истр. притвору, због кривиче, за коју је доцније истрага прекинута, само ако је истрага обухватила и онај предмет, који је био предмет суђења. Ну, увек мора то стојати, да су ови разни преступи били предмет исте истраге и да је издржани истражни притвор био у вези и са истрагом онога дела, по коме се пресуда доноси. Ово ће бити само онда, кад поведена истрага, још у времену примене истражног притвора, обухвата и онај преступ, по коме се судска пресуда доноси.

Исто тако та околност, што је истражни притвор једновремено и за друго какво дело био примењен, сас онога дела, за које се оптуженоме суди, не искључује урачунавање, само ако се тиме не би исти притвор у два маха урачунавао.

5.) Урачунавање има да се изврши од досуђене казне, а то значи да казну треба прво одмерити, по закону, без обзира на урачунавање и у пресуди ту казну и изрећи, пошто без тога не би казна ни била досуђена.

6.) Истражни притвор „може“ да се урачуна; урачунавање није обавезно, већ зависи од оцене судског суда. Издржани истражни притвор може бити урачунат или сав или делимично, наравно по оцени суда.

При урачунавању овога притвора, приликом доношења пресуде, суд има да донесе одлуку и о начину, на који се истражни притвор у досуђену казну урачунава. У ствари издржани притвор, по времену трајања или се може урачунати са досуђеном казном лишења слободе, или се урачунава са мањом досуђеном казном, (н пр. кад је оптуженик пресудом осуђен на казну робије). На овај начин истражни се притвор, истина сав урачунава, али

Текући број	О К Р У З И	Општи преглед до сада изложених дела по окрузима овакав је:											
		Убиства	Детоубиства	Нехотична убиства	Покушаји убиства	Разбојништва	Силовања	Зломерни поштијаји туђих ствари	Пљачевине	Опакне крађе	Тешке телесне повреде	Самоубиства	Покушаји самоубиства
1	Округ београдски	2	—	—	8	—	—	1	3	23	2	—	—
2	» ваљевски	1	—	—	—	—	—	1	1	3	1	—	—
3	» врањски	6	—	—	1	2	—	1	4	6	—	1	—
4	» крагујевачки	7	—	—	1	1	—	3	7	21	2	—	—
5	» крајински	—	—	1	1	1	—	2	6	22	—	—	—
6	» крушевачки	2	—	—	1	—	—	1	7	12	1	—	—
7	» моравски	1	—	—	3	1	—	—	6	25	5	—	—
8	» нишки	4	—	—	1	—	—	2	8	12	—	1	—
9	» широтски	1	—	—	—	—	—	—	1	7	1	—	—
10	» подрински	2	—	1	2	—	—	—	4	15	2	3	—
11	» пожаревачки	1	—	2	1	5	—	1	16	54	3	—	—
12	» руднички	1	—	—	—	6	—	—	1	11	1	—	—
13	» смедеревски	2	—	—	2	1	—	2	11	26	—	—	—
14	» тимочки	2	—	—	—	—	—	1	3	14	—	—	—
15	» топлички	5	—	—	4	—	—	—	5	6	1	—	1
16	» ужички	2	—	—	1	—	—	2	2	5	—	1	—
17	» чачански	1	1	—	2	—	—	—	1	16	1	—	—
18	Урава града Београда	—	—	—	3	—	—	—	1	9	—	—	—
Свега:		40	1	4	31	17	—	17	87	287	20	6	1

Из канцеларије Антропометријско - Полицијског одељења Министарства Унутрашњих Дела, 18. децембра 1905. год. Абр. 1602. у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

О СУДСКОМ УРАЧУНАВАЊУ истражног притвора

I. Појам и основна правила урачунавања.

1.) Судско урачунавање одлежаног притвора, сматра се као извесна врста казни олакшавајуће околности.

Ако казни олакшавајуће околности будемо посматрали са тога гледишта, да ли се оне појављују као извесан морални капитал, који је судски констатован на субјекту казниког дела, или се појављују независно од тога, само као производ других прилика, онда ће очевидно у прву групу доћи: добро владање, признање, старање да се учињена штета накнади и. т. д., а у другу групу дошао би неправедно одлежани истражни притвор и реторсија (пребијање).

Оваку поделу чини познати немачки правник Др. Карл Биндинг, који прву групу олакшавајућих околности назива правим, (главним) а ову другу лажним (споредним) олакшавајућим околностима* (Види Grund-

riss d. gem. deut. Strafr. von Dr Karl Binding I 1897 J. Leipzig S. 294).

2.) Неправедно одлежани истражни притвор постаје казни исључујућа околност, у ономе случају, када је оптужени издржао онолико, колико би требао бити и кажњен или и више, пошто се оптужени, тада, услед урачунавања овога притвора, одмах по изреченој пресуди у слободу пушта, те изгледа као да он није ни кажњен (види и § 64 т. б. казн. зак. краљ. Србије од 29. III. 1860 г.). Ну и у овоме случају ово је особене врсте казни искључујућа околност, јер управо казна и није искључена, она је ту, само осуђени по њој не издржава осуду, што није случај код других казни искључујућих околности, н пр. неурачунљивости, праведне нужне одбране и. т. д.

3.) Притвор, одлежани за време истраге (Untersuchungshaft) треба разумети у најширем смислу његовом, и по томе под тим појмом треба да се подразумева свако лишење слободе, које би оптужени претрпео у интересу истраге, од какве у опште за истрагу надлежне власти, и то у ма коме стадијуму претходне или судске истраге.

Овде се подразум ва и притвор оптуженога у иностранству (наравно по предмету о коме се суди) као и време утрошено на његово довођење и време, које се утроши на превод оптуженога из ап-

* Овде стављени изрази „главни“ и „споредни“, наши су. Писац

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

према приликама, са равним или мањим делом казне лишења слободе.

7) Урачунавање може да се изврши од досуђене казне, дакле, буквално узевши, урачунавање је допуштено код свију врсти казни. Ну, по природи саме ствари, на сваки начин, не може бити урачунавања код следећих казни: смртне казни, казни доживотног лишења слободе, казни губитка грађанске части. Према овоме урачунавање се може применити код свију казни лишења слободе, сем казни доживотног лишења слободе, и код новчане казне. Код новчане казне издржани истражни притвор може да се урачуна по ономе односу, који је у казном закону између ове казне и казне лишења слободе утврђен.

8) Како урачунавања може бити само код досуђене казне, то је оно потпуно искључено код свију полицијских мера и приватних потраживања, н. пр. у погледу на досуђену накнаду.

9) Урачунавање не може да се изврши на тај начин да се дужа казна лишења слободе за издржану сматра и ако је истражни притвор, краће време трајао, јер се истражни притвор по природи својој, никад не може сматрати да је тежи од казне лишења слободе.

10) Урачунавања не може бити ни тако: да само казни лишења слободе, која ступа на место новчане казне, на случај да се ова од осуђенога наплатити не може, за издржану сматра, али и на првоме месту досуђена новчана казна; оба досуђена зла престављају једну исту казну, тако да кад би се урачунавање признало само на евентуалну казну, у погледу на исту осуду и исте казне, истражни притвор, према околностима био би урачунат или не, а то не може да буде, јер досуђена казна мора бити основица за урачунавање.

11) Казна, која се на основу једне извршне пресуде, услед урачунавања истражнога притвора, сматра за издржану, потпуно се равна издржаној казни, како при израчунавању времена трајања губитка грађанске части, тако и полицијског надзора, времена застарелости пресуде и поврата.

Ово су у главном основна правила за урачунавање истражнога притвора која смо ми овде изнели по немачком правнику Др. Ј. Олсхаузену. (види Kom. zum Strafges. f. d. d. Reich von Dr. Justus Olshausen, Berlin 1905 I стр. 263. VII. издање.)

II. Примена урачунавања код наших судова.

1) Наш казни закон у овоме погледу много је прецизнији од казн. зак. за Царство Немачко (в. § 60. казн. зак. Цар. Немачко и § 64. казн. зак. Краљ. Србије).

Одредба § 60. к. з. немачког врло је кратка и гласи: „Притвор издржани за време истраге, може при изрицању пресуде бити урачунат у досуђену казну, цело или делимично.“ Овим се, дакле, законским прописом, само изриче принцип по коме је у опште допуштено урачунавање, а све остало остављено је оцени суда.

Међу тим од стране учених правника и искусних судија, у немачкоме судству утврђени су они детаљи, које смо овде напред изнели.

Наш законодавац врло је добро учирио, што је у § 64 казн. зак. изближе одредно услове и начин овога урачунавања. Кад се сравни ова одредба нашег казн. зак. са напред изнетим основима, по којима се врши урачунавање код немачких судова, увидеће се да је наш законодавац правилно схватио и тачно одредио примену ове олакшавне околности.

2) У немачкоме казн. зак. не каже се „неправедно одлежани притвор,“ већ само „истражни притвор“ може у казну урачунат бити.

У нашем казн. зак. одређује се да се може урачунати „неправедно одлежани притвор,“ па се каже, да ће се притвор кривцу у казну урачунити „ако је неправедно и без његове кривице дуго у притвору држан.“

Кад стоји овај случај и према томе, када у опште има места примени ове олакшавне околности, то има да цени судећи суд у свакоме конкретном случају, оцењујући то, наравно, према свима околностима дотичнога оптужења.

Примера ради, навешћемо овде следеће случајеве урачунавања:

а) У опште као основица за примену овога урачунавања, без сумње има судији да послужи пропис § 156 а) крив. суд. пост. Овим законом одређено је време, које се сматра за довољно за окончање истраге казнимога дела, по правилу. Према томе, очевидно, ако је оптуженик, не правећи сам тешкоће истрази, дуже времена у истражном притвору био, него што се овим законом као правило одређује, то треба да послужи као основан разлог судији, да овај више одлежани притвор као противзаконит сматра и кривцу га у издржану казну урачуна (§ 64 т. а) к. зак.).

б) Оптужени је био под истрагом за дело опасне крађе; истрага је истина окончана у року, прописаном помен. § 156 а) крив. пост., али кад се приступило оцени казнимога дела, по знацима, утврђеним од стране поротника, судски је константовано да не стоји дело опасне крађе, већ иступне, што значи да је одлежани истражни притвор неправедан и судија ће наћи довољно разлога да примени урачунавање (§ 64 т. б. казн. зак.).

в) Оптужени је био под истрагом за дело покушаја убијства, али се по закљученој истрази пресудом утврди, да у инкриминисаној радњи стоји само дело лаке повреде тела, а дела покушаја убијства да нема. За ово дело из § 173 к. зак., суд осуди оптуженога на извесну казну затвора и како је јасно да је неправедно био у истражном притвору за дело покушаја убијства, то ће судија применити урачунавање и т. д.

3) Урачунавање треба и код нас да се примени и у случају кад је оптужени за више дела суђен једном пресудом, па осуђен за ма које од ових дела, која су била предмет заједничке истраге и суђења, само ако судећи суд нађе, да у

опште има места урачунавању, н. пр. кривац је био под истрагом за опасну крађу и лаку повреду тела; поротници су га огласили за некрива за дело опасне крађе и за крива за лаку повреду тела. Према оваквој одлуци поротника државне судије изрекну над оптуженим извесну казну затвора за то дело лаке повреде тела, и онда могу да му урачунају притвор, који је одлежао због истраге дела опасне крађе.

4) Са истих разлога требало би и код нас применити урачунавање и у случају кад је кривац био под истрагом у исто време за два дела, па је за једно од тих дела истрага прекинута, а за друго, које не повлачи истражни притвор, истрага продужена и оптужени на казну осуђен.

5) Урачунавање истражнога притвора треба да се врши увек, кад се нађе да томе има места, без обзира на то, на какву се казну оптужени осуђује (наравно од оних казни на које се може применити урачунавање по § 64 к. зак.) и без обзира на то хоће ли се урачунавањем исцрпсти казна, изречена у пресуди или неће (§ 64 тач. а) казн. зак.).

6) Кад се нађе да је неки део истражнога притвора неправедно одлежан, онда треба само тај део кривцу урачунати, без обзира на остали издржани притвор.

Урачунавање у предњим случајевима под 3, 4, 5 и 6 у пракси наших судова слабо је налазило примене (бар у колико је нама познато) док је случај § 64 т. б. у веома честој примени. (Ми на пр. нисмо имали прилике да видимо овакву пресуду. Оптужени је осуђен за дело једног злочина на две године робије, али како је противан § 156 а крив. суд. пост., у истраж. притвору, без своје кривице, држан три месеца, то му се овај неправедно одлежани притвор у казну урачунава и како се три месеца истр. притвора равна три месеца затвора, што по § 22 к. зак. чини два месеца робије, то ће оптужени по овој пресуди имати још да издржи једну годину и десет месеци робије. Међутим оваква пресуда потпуно је тачна и основана на пропису § 64 тач. а) казн. закона).

М. С. Ђуричић

СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС ЗА КАЗНЕНЕ ЗАВОДЕ

(НАСТАВАК)

Други елеменат, морални елеменат, тиче се намере виновникове. Француски *code pénal* не говори о намери са којом је виновник требао да ради. *Garlo* сматра као намеру, да ко преда или изда новац и т. д. али одмах за тим изјављује, да је за намеру код преваре потребан још „нарочити донос, т. ј. воља да се себи или коме другом прибави противзаконна корист, *lucri faciendi gratia*.“ Ову намеру изречно тражи белгијски казни законик овом формулом, да обманљива радња мора бити предузета „у намери да присвоји туђу ствар.“ Готово исту редакцију налазимо у § 263 немачког казног законика „у намери да себи или неком трећем прибави какву

противзакону имовну корист.“ Одредбе италијанског и норвешког казненог законика имају готово истоветне редакције. Према овоме не може бити никакве сумње, да су сва законодавства потпуно сагласна односно моралног елемента преваре. Превара мора бити извршена *lucri faciendi gratia*; мора се хтети противзаконно корист за себе или кога другог, па према томе и штета за трећег. Ово је други битни елемент без кога не може постојати кривично дело преваре.

Остаје још трећи елемент: средство којим штета мора бити причињена. У овоме се налази сва тежина питања, јер се односно овога елемента законодавства јако разликују, и то разликовање је и учинило да ово питање буде предмет расправљања на конгресу.

По одредби француског закона од 1791 био је довољан само долус за постојање преваре, одредба која је довела до забуне између кривичног и грађанског долуса, и по којој се произвољно могла проширивати квалификација. Законик од 1810 избацио је реч *долус* и тачно је побројао средства којима превара може бити извршена. По чл. 405 има три средства и то употреба: 1. лажног имена, 2. лажног својства и 3. обманљивог поступка. Није потребно да предаја новца или других предмета побројаних у чл. 405 буде извршена употребом сва ова три средства, већ је довољно да то буде учињено употребом ма и једног од поменутих средстава. Под обманљивим поступцима по чл. 405 разумеју се поступци, који имају за циљ да неког увере у постојање лажних предузећа, уображеног уплива или кредита, или да створе наду или страх у какав успех, несрећан случај или ма у какав други уображен догађај.

Велика махна чл. 405 налази се у ограниченом набрајању средстава која могу бити употребљена; дефиниција преваре је тим набрајањем скучена и оставља многе случајеве преваре некажњене, случајеве извршене којим другим средством непредвиђеним чл. 405. Белгиски казнен законик поправио је ову погрешку на тај начин, што је поред набрајања француског законика додао и овај општи израз: „или на који други начин злоупотреби поверење или лаковерност.“

Немачки казнен законик усваја другачи систем; он не набраја, већ говори у опште „ко изазива или подржава какву заблуду“ услед које штета има бити проузрокована, али одмах за тим одређује средство, којим заблуда мора бити изазвана, овим речима: „привидним представљањем лажних или изопачавањем или прикривањем истинитих чињеница.“ — Италијански законик усваја исти систем и у чл. 413 говори о „лукавствима или лажним представљањима“,“ подобним да обману искреност, као средству за довођење у заблуду. — Норвешки казнен законик најзад иде најдаље у упрошћавању ствари; он, као што се то јасно види из § 270, тражи за превару само *изазивање или подржавање заблуде из ма којим то средством било*. Кад се пореди француски законик, који лимитативно набраја средства, и норвешки, који их и не помиње, онда се тек види

колика разлика у законодавствима односно овог трећег битног елемента преваре, као и то, да одиста по узаној француској дефиницији може бити случајева преваре, који се не могу казнити.

Конгресу су стигла четири штампана извештаја о овоме питању и то од: Гароа, професора Кривичног Права у Лијону, д-р Д. Симона, професора Кривичног Права у Утрехту, Берлеа, истражног судије (Француска) и Типалда-Басие, адвоката (Грчка). Извештај секције био је д-р Баумгартен (Угарска), који је резимирао приспеле штампане извештаје и предложио секцији овакве закључке:

„Општу дефиницију норвешког казненог законика, која тражи само изазивање или подржавање заблуде па ма којим то средством било, одбија претераност модерних реформаторских тежња. Правосуђе се моментално, без претеривања, не може лишити ограничења, помоћу којих је француски казнен законик од 1810 ограничио реторзију. Боље би било поред обманљивих поступака поменути још „комбинације лажи“. С техничке тачке гледишта, општа дефиниција преваре у немачком, угарском и другим законима изгледа боља од казуистичких подрбности француског законика.“

После дуге дискусије секција је усвојила предложене закључке известиоцима и поднела их истог дана по подне конгресу на одобрење. На седници целог конгреса међутим подигла се жива дискусија, у којој су нарочито живо учешће узели г. г. Бруза, професор универзитета у Турину и сенатор Пјер Антони, из Рима. Први је нападао усвојене закључке тврдећи, да су непотребни и да му изгледају такви, да ће увећати криминалитет место да га умање. Пјер Антони је сасвим различито критиковао предложене закључке тврдећи, да су поједини изрази са своје велике нејасности негодни. Између две крајности: норвешког законика, који иде далеко, и француског, који је недовољан, по њему је најбоља средина италијански законик, чије је одредбе о превари изложиво и коментаришао. Предложене закључке најбоље је бранио Берле (Француска). Он је напоменуо да је превара данас узела врло велике размере, и да су злочинци отишли до савршенства у вештини извршења. Она је постала међународно кривично дело, којим се јако угрожава трговачки саобраћај. Тврди да дефиниција француског законика има празнина и с тога тражи да конгрес усвоји предлог прве секције. После дуге дискусије седница је закључена без икаквог решења. На предлог председника конгреса ово је питање одложено за сутрашњу седницу.

Председник секције видећи, да одлука секције има врло јаку опозицију и да не може проћи на седници конгреса, предложио је сутрадан конгресу у име своје и неких својих другова овакво решење:

Конгрес изјављује жељу, да се изнова прегледају и поправе већ застареле одредбе разних законодавстава, које се тичу преваре на тај начин, што ће се довести у хармонију са развојем финансијских, трговачких и индустријских послова.“

Конгрес је усвојио овај предлог. За овим је Уго Контти (Италија) истакао, да конгрес за казнене заводе није позван да расправља и решава чисто правна питања, као што је ово. Он је сасвим основано навео, да конгрес не може дати тачан одговор, јер је ово питање од велике важности, питање из казненог законодавства и криминалне политике, које се може решити после дугог, детаљног и савесног проучавања разних наређења. С тога је он био мишљења, да конгрес не иде тако далеко у том погледу. На његов предлог конгрес је усвојио следеће:

„Питања из Кривичног Права, које се у будуће изнесу пред конгрес за казнене заводе, имају бити само она, која стоје у вези и која припремају решење питања о казним заводима.“

Треће питање:

Треба ли прикривање ствари сматрати као нарочито кривично дело, или га треба узети као учешће (аомагање) у другом делу.

Ово је питање увек било једно од најтежих питања како криминалистима тако и законодавцима. Да је одиста тако, може нам као доказ послужити и то, што се с њиме срећемо скоро на свима међународним конгресима за казнене заводе. Први пут је истакнуто на конгресу у Лондону 1872, за тим на конгресу у Риму 1885, а на конгресу у Петрограду 1890 било је оно формално и решено. Оно је било шесто питање прве секције: „каким средствима би се могло најбоље дејствовати против прикривања и прикривача по закону? Одлука конгреса гласи: „Ради успешне борбе против прикривања потребно је:

1) Увести у казнен законик нарочита наређења у циљу предупређења прикривања и то особито за лица, која се занимају банкарством или мењачким радњама, продавањем драгоцености или старих ствари;

2) Прикривање узети као нарочито кривично дело, а не као случај учешћа.

3) Уз то треба завести прогресивно повећање казне у случају поврата.“

И после оваквог решења није оно престало бити предмет претресања како у теорији тако и у пракси. У програм овога конгреса унето је с тога, што је конгрес у Бриселу 1900 изјавио жељу, да на идућем конгресу оно буде предмет претресања. Бриселски се конгрес занимао прикривањем узгредно уз једно друго много шире питање, које је гласило: „које принципе треба усвојити да би се могла одредити кривична надлежност кад је реч о извињању кривичних дела извршених у туђини или у друштву с лицима, која живе у туђини, па била ова држављани или туђинци?“ (прва секција, треће питање). Референт секције за ово питање г. Поатвен (Poitvin), професор на универзитету у Паризу предложио је следећу одлуку: „кривично дело прикривања има се кривично извињати и судити у оној земљи, у којој је исто извршено и констатовано без обзира на место у коме је извршено оно кривично дело које је проузроковало прикривање“; међутим други референт био је предложио следеће: „при-

кривање има се сматрати као самостално кривично дело а не као случај учешћа. Но на предлог председника прве секције г. Воазена (Vorsin) конгрес је решио, да се прикривање унесе као засебно питање у програм ид. конгреса. У много случајева прикривање ствари сукоб закона и надлежности у Међународном Кривичном Праву, јер се често дешава, да је крађа или које друго слично кривично дело извршено у једној земљи, докле је прикривање покрадених ствари извршено у којој другој земљи. Хоће ли се и како ће се у оваквим случајевима прикривање извиђати зависиће знатно од тога, да ли казнен законик прикривање сматра као нераздвајан део крађе, т. ј. као учешће у крађи, или напротив као независно кривично дело.

Јасно је да прикривање помаже крађу, али не треба законодавац са своје стране да помаже помагање. Не може више бити сумње у то, да је штетна ова теорија; која узима прикривање као акт учешћа; рђаве последице те теорије се нарочито показују са развијањем и умножавањем међународних комуникационих средстава, јер је на тај начин олакшан злочинцима прелаз из једне у другу земљу. Ако, као што је раније поменуто, лопов изврши крађу у Француској, а покрадене ствари преда прикривачу који живи у Инглеској, то ће француски судови, који имају да суде крађу бити тако исто надлежни да суде и прикривачу као и свима другим учесницима главног дела — крађе. Али то ће бити само теоријска и бесплодна надлежност, која ће прикривача оставити у Инглеској потпуно на миру, јер се надлежност француских судова свршава са границом француске територије; инглески судови тако исто неће моћи судити овом прикривачу, ако и у Инглеској вреди иста теорија, јер ненадлежност њихова за главно дело-крађу имала би за правну последицу ненадлежност и за све учеснике, па и за прикривача. На овај начин долазимо до некажњивости међународног прикривања. Ова би се некажњивост могла избећи, задржавајући исту теорију, само тако, ако би се допустило издавање властитих држављана. Међутим Институт за Међународно Право на свом састанку у Минхену 1883 истакао је друго решење изјављујући: „по месту је надлежан казнен закон оне земље, у којој се налази кривац у време кад је предузимао кажњиве радње.“ То значи да се прикривање има узети као независно кривично дело, које иде за првим. На тај начин добијамо, да се крађа има судити на територији на којој је извршена, а прикривање на другој територији, на којој је прикривач примио покрадене ствари: врше се, дакле, две надлежности, које се *ratione loci* природно и лако примењују на два кривична дела која долазе једно за другим.

Тешкоће у решавању овога питања долазе и отуда, што се мешају називи разних форми кривичног дела, које су у опште познате под именом „прикривање“. С тога је потребно, да се претходно тачно одреди права правна вредност прикривања и подржавања или доцнијег помагања, као и показати све карактерне знаке који

стварају разлику између ова два кривична дела.

Прикривање, и по § 250 а српског законика, састоји се у томе, што виновник, било ради своје користи или не, ствари, за које зна, да су прибављене крађом, утајом или којим другим злочиним или преступом, прикрије, купи, узме у залогу или иначе их привоји или код други ради да их протури, не узимајући међутим удела у извршењу самог кривичног дела.

Предмет прикривања према овоме су ствари, које су добијене каквом кажњивом радњом. Та кажњива радња може по неким законцима, као н. пр. по немачком § 259, бити иступ, док по српском мора бити злочин или преступ. Злочин и преступ морали су бити *срество*, којим су ствари прибављене; они су дакле као свршена кривична дела морали претходити прикривању ствари. Ако се тек продајом ствари изврши утаја, то купац није прикривач, већ помагач.

Радња се састоји у томе, што прикривач правом власнику отежава повраћање ствари или га чини чак и немогућим. Кад није потребно доказивати, да је прикривање извршено у своју корист, оно је неопходно потребно имати доказе, да је прикривач знао, да ствари, које прикрива, долазе из какве кажњиве радње. Према свему прикривање ствари се појављује као одржавање, или чак као забашуривање и обезбеђење против авног имовног стања, т. ј. има се узети као кривично дело противу имовине.

Прикривање међутим не треба мешати са подржавањем или доцнијим помагањем. Подржавање, и по § 50 српског казненог законика, постоји, кад когод по извршењу каквог злочина или престапа, без претходног договора, виновнику или учеснику у знању помогне да би овај избегао кажњене или да би му обезбедио користи проистекле из његовога кажњивог дела.

Онај који подржава, морао је да дела хотично, т. ј. нарочито је морао да зна, да је онај, кога он подржава, учинио какав злочин или преступ у смислу закона. Према циљу, коме се тежи, подржавање се дели на лично подржавање и подржавање у погледу на ствари.¹⁾ Лично подржавање постоји онда, кад је онај који подржава имао намеру, да кривац избегне кажњене, т. ј. осуду или извршење казне. Тако би н. пр. лично подржавање било: сакривање жртве убиства, уклањање трагова дела, помагање бегства и т. д. Међутим подржавање у погледу на ствари постоји, кад је онај који подржава имао намеру, да кривцу обезбеди користи, које је овај постигао својим злочиним или преступом. Тако н. пр. кад би ко лечио украденог коња знајући да је украден. Прикривање се према свему овоме појављује као кривично дело управљено противу правосуђа, као спречавање државног правосуђа.

Разлика између ова два кривична дела је дакле очигледна и велика. Прикривање, као што смо рекли, састоји се у нападу на јавну или приватну имовину, оно је

дакле чисто имовинско кривично дело, докле се подржавање састоји у нападу на државно правосуђе; оно се у оба своја облика, како као лично подржавање (обезбеђење виновника од казне) тако и као подржавање у погледу на ствари (обезбеђење користи које је виновник прибавио делом) појављује као неко *спречавање државног правосуђа*, јер је ово спречено да пропађе кривично дело и виновника.

(наставиће се)

Д-р Бож. В. Марковић.

О ПАТРОНАЖУ ОСЛОБОЂЕНИКА

(СВРШЕТАК)

Да ли држави или приватној иницијативи припада организација патронажа? Од каквих извора треба да живи? Да ли од прихода драговољних или субвенције државне? Ако их држава потпомаже у којој форми то треба да буде? Који је начин најбољи да се помогне ослобођенику? Каква средства патронажа треба да буду? Треба ли патронирати све осуђенике? Ако треба да се врши избор, како ће се то чинити и ко ће то чинити?.

Да патронаж не треба да има карактер државне установе, да треба да буде резултат приватне иницијативе, спонтаног труда, индивидуалне оданости, то је било ван сваке дискусије. Ако би патронаж имао карактер званичне установе, он би онда лично на полицијски надзор, он не би уливао поверење ослобођеницима, они би га избегавали... Најзад патронаж је успео свуда где није имао тај карактер. У Белгији, на пример, патронаж је био државна установа, и пропао је, те се данас приватна иницијатива заузела да га створи... Међутим од државе се мора тражити да она протежира та друштва, да им олакша да дођу у додир са осуђеницима и тамо их студирају, да им притекне у помоћ новчаним средствима, да, једном речи, санкционише њихову екзистенцију у очима публике... Повратити осуђенике у друштво, одржати у њему његове добре резолуције, сломити му одвратност према раду, бити му јемац, наћи му рада, помагати га материјално док га не нађе, али дајући тој помоћи што је могуће мање карактер милостиње — такав треба да је циљ патронажу... Међутим патронаж не могу уживати сви ослобођени осуђеници. Могу бити патронирани само они, који се кају, који су поправљени. А да се то зна, потребно је осуђенике студирати још док су у затвору — дакле рад патронажа почиње још тамо... Између разних начина помоћи и средстава, којима патронаж ради на овоме задатку, стварање азила, прибежишта и радницица претрпели су озбиљне замерке, ма да стоји факт да у Америци, Инглеској и Немачкој, где патронаж озбиљно успева, сусрећемо и та средства... Било је речи и о томе, како казна, поред свога личног карактера, често бије и оне који нису заслужили: децу и жену онога који је осуђен. И како се дешава, да поро-

¹⁾ Ф. Лист, Уцбеник Немачког Кривичног Права 723.

лица осуђеникова још у моменту његовога лишења слободе трпи за најобичније потребе, како се она баца у стање из кога често има само излаз или у смрт или у злочин, требало би да им патронаж помогне још пре него су ушли у злочин. У осталом у Енглеској држава је у обавези да се стара о деци сиромашног осуђеника... Било је питање и о томе, да ли да се они, који су условно пуштени, принуде да буду патронирани? Нађено је да то не би требало чинити. Условни отпуст је увек један период казне — патронаж је једна хумана акција. Та се два средства међусобно помажу, служе истом циљу, али се не замењују. Патронаж не може да замени полицију...

И после свега тога конгрес је, на предлог Француза Лефебина, репортера III конгреске секције, донео ову одлуку:

Конгрес, убеђен да је патронаж ослобођених осуђеника неопходна допуна реформаторског режима у казним заводима, мишљења је:

а) да има места организацији ове институције, изазивајући приватну иницијативу да је створи са протекцијом државном, али увек избегавати да јој се да званичан карактер;

б) да би патронирање ослобођених осуђеника било вршено у њихову корист, треба да буду патронирани само они који су за време свога лишења слободе дали доказе о својој поправци, констатованим било преко заводске управе било средством самога патронажа, и

в) да треба засебних патронажа за људе, а засебних за жене, и по могућству, овај други да буде поверен женама...

После ауторитета, кога је патронажу дао тај конгрес, сусрећемо се са његовом живљом организацијом. Доцнији криминалистички конгреси редовно су му поклањали пажњу, препоручивали га, усавршавали му средства. У свима државама он је разгранат, и постоје национални савези тих друштава, а од скоро установљена је интернационална у. ија друштава за патронаж ослобођених осуђеника са нарочитим циљем...

Остаје ми сада да кажем још само то, како патронаж функционише, којим се средствима служи за остварење свога циља.

Свако друштво за патронаж ослобођених осуђеника има своје статуте влашћу потврђене.¹⁴⁾ По њима друштво има свога председника, подпредседника, благајника и секретаре. Чланови су редовни, помажући, утемељачи, почасни. Члански улог је фиксиран. Управа друштва администрира и управља средствима на остварењу друштвеног циља.

Што се тиче средстава она су многобројна и разноврсна, слабија и јача.

Друштво се најпре има да стара да популарише идеју о патронажу, и да за чланове придобије нарочито запације и раденике. То се постиже пером и речју. У свакој држави има специјалних часописа, који прате науку о казним заводима

и развитак и рад патронажа, а у исто време држе се о патронажу популарна предавања.

По том друштво, преко својих способних и стручно спремних чланова, студира осуђенике у заводима, труди се да га позна скроз, да му сазна његове склоности, слабости, јачину воље и морала, утиче на њега. Кад се у једном заводу одаберу они које треба патронирати, друштво их на дан њиховога ослобођења прима. О сваком ослобођеном осуђенику имају се подаци, и друштво их чува. Они, који походе осуђенике у заводу, имају нарочите формуларе за извештај друштву, у којима се назначује: име осуђеника, место рођења, године старости, зашто је и кад оставио место рођења, стање породице, подаци о њој, средства и начин живота пре осуде, узрок осуде, трајање казне, је ли раније осуђиван, узрок тих осуда, и мишљење онога, који је дотичног осуђеника студирао.

Да би се помогао морализаторски утицај савременог режима у казним заводима, друштво за патронаж држи осуђеницима разна предавања, сходна самоме циљу... Што се тиче поправке осуђеника читањем књига, она није сигурна. Славни француски правник, Видал, пише о осуђеничким књижницама овако: „Осуђеници, који читају књиге, изабрају увек оне у којима има авантура, путовања, романа, књиге које подгревају њихову машту, вагабундаж њиховога духа, и које им показују живот не у његовој стварности већ лажај. На тај начин осуђеници постају сањалице, богате се илузијама, стеку нестварљиве наде, постају небрижни, што им смета да озбиљно схвате живот. Осуђеник увек чита оно што га забавља, никад оно што га поправља“... Криминалистички међународни конгрес у Паризу 1894. г. третирао је то питање, и нашавши, да осуђеничке библиотеке не помажу поправци осуђеника, донео је ову одлуку: „На свом је месту дати осуђеницима једну недељну публикацију, чије би се уређивање поверило људима, који добро разуму циљ казног завода, и подвргло контроли највише администрације казних завода.“

Сам, пак, патронаж ослобођених осуђеника може да буде двојак: индивидуални и колективни.

А.) Индивидуални патронаж.

Кад једно друштво за патронаж ослобођеника патронира бившег осуђеника, оно је дужно да му у првом тренутку или пружи новчану помоћ, или да га одене, или да му прибави алат, или да му да средства за привремено склониште. У најкраћем року друштво му нађе рада или службу, и увек је препоручљиво, да ослобођеник ради посао, који је упражњавао пре него што је допао робије. Ако је ослобођеник занација или раденик, друштву је дужност да му мајстора упозна са њиме, да га посвети у циљ патронажа, и препоручи му нарочито поступање. Има земаља у којима чак друштва дају извесну награду онима, у чијим се радионицама ослобођеник сасвим поправи... Ако је ослобођеник из добре породице друштво га мири с њоме и њој враћа... Ако

је болестан упућује га у болнице, бање, и сноси трошкове око лечења... Ако је ослобођеник из другог краја и ако је потребно да се настани у свом завичају, друштво га спроводи тамо, и препоручи га тамошњем друштву за патронаж. Најчешће, ако није ослобођеник зашао у године, друштво му издејствује примање у војску за свагда. Тај начин дао је најбоље резултате... Ако би ослобођеник хтео да остави своју отаџбину, друштво га помаже, дајући му путна трошка...

Б.) Колективни патронаж.

Средства су колективног патронажа: привремени, азили и прибежишта и стални азили и радионице.

Ја сам већ напоменуо, да неки криминалисти не одобравају колективан патронаж, и да их је то чак определило да буду против њега у начелу. Они тврде, да азил компромитује дејство казне, дејство ћелије, и да их не треба ни у ком случају одржавати.

То је питање на разним криминалистичким конгресима третирано, и на конгресу у Риму, после говора талијанског криминалисте Ранцолија, оно је негативно решено. Међутим, доцније, конгреси су га чак и препоручивали, а конгрес немачких криминалиста 1896. изреком налаже, да ослобођеног осуђеника треба патронирати докле год му се не буде нашло рада ван друштвене радионице.

Несумњиво је, да се то питање може дискутовати, и да има разлога како против установе азила и радионица, тако и у њихову корист. Оно је непрестано предмет живих дискусија, и ако присталице азила, прибежишта, радионица, једном речи колективног патронажа, чине све, да му прибаве грађанско право...

Непрестано на становиштву, да је циљ овим чланцима да у неколико главних црта прикажем патронаж ослобођеника, нећу и да улазим у детаљисање његово, његовог начина рада, његових средстава, а још мање да потражим целокупну борбу присталица и противника патронажа како у начелу тако и у појединостима. Додаћу само то, да је патронаж ослобођеника и потребан и користан, да је оно као установа млада али са надом на живот и трајање, и да су му средства још неусавршена. Али као средство у борби против криминалитета несумњиво је снаге.

Париз, 1905.

Милорад Н. Ст.

КРИМИНАЛНА ПСИХОЛОГИЈА

(СВРШЕТАК)

Од часности до верности само је један корак. По неки пут то се обоје поклапа, неки пут стоји једно поред другог или једно над другим. Питање о неверности жене је од спореднога значаја, али оно у процесима многим о деликтима игра врло важну улогу и питање и доказу добија са свим другачији изглед, чим се утврди верност или неверност женина. Уопште мишљење људи о верности жена није Бог зна како високо. Још је најлепше мислио

¹⁴⁾ Статус — тип, усвојен на једном међународном криминалистичком конгресу, штампан је у „Revue pénitentiaire.“ 1895. г.

Diderot, који је тврдио да нема тако и толико верне жене која најзад, не би бар у помисли престала бити то што је. Али тим није много речено, јер мислима сви смо ми грешници; но жене имају више но људи наклоности за грех. Наравно сексуални моменат има највише кривице у том; али тај моменат није једини мерило. Много томе доприноси и потреба женина за променом. Многе појаве неверства жениног нису у недовољном задовољењу сексуалног нагона, него у тежњи жениној за променом. Goltz вели да чак и образоване жене не подносе стално и трајно равномерну срећу и осећају непознатни нагон и жељу за ђаволства и будалаштине, што доносе животу неку промену.... А ако какав криминалиста хоће да зна средство и начин, како се може докучити да ли је једна жена била верна своме мужу, то нека је запита или наведе да сама приповеда: да ли ју је њен муж кадгод занемаривао и свака жена, која се жали на занемаравање од стране свог мужа јесте неверна, или је на путу да постане неверна...

И љубав улази у област криминалистике. Али то није она љубав коју певају Петрарка и Шилер, Шекспир и други велики песници. Те љубави нема у судским актима. Она љубав, с којом криминалиста и суд имају посла, јавља се у другачијим облицима и формама и има специјалне особине и одлике. Има чак и у најнижим слојевима друштвеним и народним жена, које верно поред мужа иду кроз живот, кроз највеће беде и невоље, које подносе и глад и жеђ, и зиму и жегу, и те су појаве исто тако велике и за поштовање, као и оне, што их песници певају. Али, кад жена из љубоморе учини злочинство, или се баци у наручја какоме никоговићу и неваљалцу, или кад чини најлуђе пакости каквој својој супарници, или кад подноси и најстрашније и најсрамније злостављање, или кад чини многе друге ствари, који је тај, који узима у обзир њену љубав? Она учини како било злочинство; узму се обзир олакшавне околности и буде кажњена... Али ко још води рачуна о љубави жениној у стотине и хиљаде незнатних случајева, где љубав и једино љубав женина јесте једини подстрек и једини параграф? — Йубав и љубомора иду под руку. Свети Августин још рекао је: „Ко није љубоморан, тај не љуби.“ Йубав и љубомора су корелатни појмови. То потврђују и пословице многих народа. „Дим, кашаљ и љубав не дају се сакрити“.

Ако је жена учинила злочинство из љубоморе и за то се траже докази, онда је наивно питати је: да ли ју је љубомора мучила. Карактеристично је како жена даје израза својој љубомори. Преварена жена управља сав свој гњев према супарници, која јој је мужа отела, а њему ће радо опростити, ако само верује да његово срце њој припада. Врло се често дешава да на дан каквога венчања изненада каква женска налети не на младожењу, који је њу оставио, него на младу, која јој је њега одмамила и отела.

Други моменат женине љубави је страсна преданост човеку. Kuno Fischer вели: „Природа је жени дала потпуну

преданост човеку“, а George Sand вели слично: „Йубав је добровољно ropство, коме тежи женина природа.“ У тој и такој љубави или преданости лежи објашњење при случајевима где се воља једне жене потпуно покори човеку. Пода ли се и привргне сасвим човеку жена, то га она онда никад не оставља и заједно је с њим и у приликама највећих злочинстава. Још су у сећању имена чувених злочинаца и разбојника наших: Милуна, Петра Кобиљца, Војка — сви су они имали у својим милосницама најбоље помагаче.

Има жена које трпе најстрашнија злостављања од својих мужева или милосника и оне то трпе, трпе драговољно и ни једном се речи не жале, нити протестују. Узалуд ће се тражити други узрок тој појави; он лежи у правој жениној љубави. А то је за то или отуда што је, како M-me Stael изводи, љубав човекова једна епизода у животу његову, а за жену љубав је то исто што и сам живот. „Права љубав савлађује све, опрашта све, подноси и трпи све“ вели и само св. Писмо.

Сем љубави, постоји и пријатељство између човека и жене и оно се не може одрицати. Нема сумње да су рећи случајеви пријатељства, где су искључени сексуални мотиви. Три су облика у којима се то чисто пријатељство јавља између човека и жене; први је случај где канонска старост те односе омогућава, затим где је пријатељство из најранијег детињства и где је дугим годинама и дугим случајевима однос остао и задржао се братски и сестрински и где су најзад обоје тако природом створени да она искра која пали људе у њима остаје вазда угашена. Наравно случајеви овакога пријатељства ређе се јављају у кривичним процесима. На пријатељство међу женама — нико много не полагаје. А. Karr у свом делу „Sous les tilleuls“ вели да је пријатељство двеју жена вазда један комплот противу треће жене: а Diderot додаје: „Има једна тајна веза између жена, као и међу свештеницима једне вере: они се узајамно мрзе, али узимају једна другу у одбрану и заштиту“. Најзад љубав и мржња су једно исто: једно је позитивно, друго негативно. И тачна је она реч: „Ако те нека жена мрзи, то је знак да те је волела, да те воле, или да ће те волети“. Жена, која мрзи, кад се свети, може свашта учинити. Осветљивост је специфично женска особина. Кад је где какво злочинство из освете учињено, онда прави криминалиста не греша ако прво посумња на женску или на човека са женским одликама.

У вези са гњевом и мржњом стоји женска свирепост Lombroso је изнео читав низ докумената о женској свирепости и бестијалности. Неоспоран је факат да жене куд и камо радије гледају стрељање злочинаца, него људи. Италијанске позитивисте тврде да се послом тровања у већини случајева жене баве. Колико је и колико жена и девојака уништило свој сопствени пород без страха, без гнушања, само да би га се отресли и да би избегли поругу и презрење, бриге и муке, које дете собом на свет доноси...

Најзад, ваља имати да уму, осећање женино. Човек хоће да га појме и разуму, жена да је осете. Што човек свешћу и умом постиже, то жена постиже осећањем. Многе особине душевне код жене зависе од осећања и у вези су с њим. Шопенхауер лепо каже: „Жене су милостиве, сажалјиве, али у свему где се тиче правичности, оне стоје ниже од човека. Неправичност, то је њихна основна и главна погрешка.“ Имајући у свом срцу и сувише осећања, немају у њему места за правичност. Уз то ваља узети у обзир и слабост женину. Жена је у сваком погледу слабија од човека — психички и физички. Али неоспорно је да жена може много, врло много да поднесе. Слабост женина лежи у њеној вољи.

Укупно узевши: жена нити је боља, нити гора од човека нити је мање достојна, нити више достојна, него човек што је; она је само другачија, него што је човек и, као што је све у свету и природи створено по своме циљу, тако је и жена створена. Биће њено има свој циљ и опредељење. Циљ њена бића и опстанка није исти, који је и човеку и за то је она и другачија и разликује се од човека свима својим особинама.

XIII.

У делокруг рада Криминалне Психологије потпадају и деца, било као кривци или као сведоци. Сасвим је погрешно према деци поступати у кривичним сварима и питањима као са одраслим људима. Овде долазе нарочито у обзир недовољна развијеност, оскудица искуства и познавања дечјег, ограниченост знања. Телесни склоп дечји и покрети његови са свим су другачији од склопа и покрета одраслог и зрелог човека; храна је другачија, другачија су дејства туђих уплива и утицаја. Према томе дете је у психичком погледу и односу савршено различито од човека и у криминалистици захтева нарочито поступање. Разлика између човека и детета није само у ступњу; она је есенцијелна.

На живот деце многи су писци и научници обраћали озбиљну пажњу и постоји врло богата литература по том предмету. Од старијих писаца нарочито треба поменути Лока, Кабаниса, Еразма, Дарвина и Хербарта. Новији писци свестрано изучавају душу детињу и њен развој. Познато је дело Прајерово: „Душа детиња“, које је делом и у изводу и на српски преведено. Но сем њега на том предмету су радили и раде Sully, Trasu, Shinn, Ferriani, Moreau, Baldwin и многи други писци.

Не треба бити нарочити познавалац деце, па да се зна, да су деца обично искренија и часнија, него што су одрасли, да уопште добро посматрају, да су незаинтересована, али да су услед неразвијености подложна утицају других лица. И тај је утицај на децу врло значајан. Уопште може се рећи да деца имају у себи извесну количину осећања правичности; она се непријатно осећају кад се с неким другаче поступа него што он то заслужује, но често дете има своје сопствено схватање о томе шта неко заслужује.

жује, а шта не. Деца се имају мало да брину о ономе што је око њих, о том имају мало да мисле и стога имају добро памћење; наравно то је памћење конструисано једино на основу онога искуства, што га само дете има. Карактеристично је што Вееске у свом делу „Прагматична Психологија“ износи. Он тврди да деца мало познају вредност и цену живота и често пред смрћу стоје без икаква страха. Отуда се и објашњава у опасним приликама кураж и смелост детета, где се одрасли човек уплаши и стрепи. Што се тиче разлике између мушке и женске деце Löbisch ово саопштава „Женска деца памте лица, мушка имају боље памћење предмета и ствари. Девојчица је радознала, дете пак хоће да зна; оно што му не испада за руком, за шта нема љубави ни талента гура и одбацује од себе. Дете се уживљује посведневно све више у свет појмова и представа, а девојчица о читавом реду предмета не мисли као о раду или класи, него их замишља као појединачне ствари“.

Нема сумње интересантно је дете као сведок пред судом. Грос је још у првим својим делима утврдио, да су деца у извесном погледу, најбољи сведоци, јер на њих не утичу нарочита заинтересованост, нити страсти, као на човека. Дете је одлично као посматрач и сведок; оно прати радње и догађаје с пажњом, посматра све што се око њега дешава, комбинира и верно понавља све што је видело. Девојчица већ није таква. — Ми морамо по могућству стајати над хоризонтом дечјег сазнавања. Постоји разлика у поимању и схватању између варошке и сеоске деце. Сеоско дете ни појма нема о електричном осветљењу, о трамвају и том подобном, а бива да варошка деца ништа не знају о најобичнијим сеоским предметима. Американски лекар Stanley Hall проучавао је у Бостону шестогодишњу децу и утврдио је да 14% нису видели звезду на небу, 45% никад не бежу у селу или ван вароши, 20% не знаћаху да млеко добијамо од краве или овце, 50% није знало да се дрво за гориво сече и узима из горе; 13 до 15% није могло да разликује разлику у бојама зелено, плаво и жуто, а 4% никад не знаћаху за свињу да постоји. Karl Lange у свом делу „О аперцепцији“ посматрао је 500 деце школске, и нашао да 82% нису видели излазак сунца, 77% залазак нису посматрали, 37% није видело њиву, 49% никакву бару, 80% нису видели шеву, 37% није никад било у шуми, 52% никад на брегу а 72% није знало како се леб од шенице приправља. Binet и Henri посматрали су чулно примање код 7200 деце и утврдили су да су дечја чула уопште врло оштра и тачно развијена. Што се тиче понављања појава и причања код деце мишљења су са свим супротна. Montaigne, Bourdin и Maudsley мисле да деца лако а јефтино лажу. Mittelmaier наглашава да деца не могу бити никакви сведоци због њихове површности и младачке фантазије. Насупрот њему Herder и Soden сматрају да су деца одлична као сведоци. Löbisch вели: „Ако једно дете и каже неистину, то оно још не лаже; оно каже

шта му је у тренутку у души; да ли то објективно, изван њега тако постоји „или је то тако само у његовим мислима, то не зна ни само дете и мало га се то и тиче.“ Наравно, не треба сметнути с ума, да у свести и разумевању дечјем у ономе што дете опажа, има доста недостатака. Нарочито се тај недостатак у схватању времена опажа. Јуче и данас врло лако мешају мала деца, а између ономад и прошле недеље не постоји никаква разлика; које дете то разликује оно је већ одмакло својом интелигенцијом. Свакако, у овим и оваким случајевима, мора се индивидуализирати. Најважнији су фактор прилике, под којима дете расте и успева и круг у коме се креће развија.

Има писаца који деци приписују многе и велике погрешке. После Ломброзиних саопштења ушло је у моду и навику да се свако, па и најгоре злочинство истражује још у добу детињства злочинчева. Чим се утврди да има урођених злочинаца, онда је несумњиво тачно, кад се сматра да има деце злочинаца. Нарочито се наглашава да су свирепи и нечовечни људи у детињству били свирепи и сурови. Поменути ваља Нерона, Калигулу, Каракалу, Лудвика XI, Карла IX, Лудвика XIII итд. — У првим данима њихова детињства они су били врло свирепи. Ferriani је изнео у свом делу, Minorenni Delinquenti“ многобројне примере дечје свирепости.

Има деце која врло рано постају рђава. Ту своју поквареност она не могу да сакрију; на пр. зна, да је забрањено красти, да је то грех и злочинство; али не зна да је на пр. фалсификовање, прављење лажна новца, велеиздаја и т. под. забрањиво. Красти је забрањено, али дете ипак сматра за допуштено, да сме и може узбрати крушку или јабуку из суседове баште. Кад дете измами на пр. од ујака паре, као да га је тобож отац послао, оно зна да је то забрањено, али не зна да је то судски кажњиво дело. Дете је осим тога, већи егоист него човек и стога често не зна да нађе границу између допуштених и недопуштених поступака. Где је у питању личност детиња, кад расуђује дете, онда оно не уме бити објективно. Па онда и ово ваља имати на уму: многа деца, кад нешто забрањено раде, просто подражавају, раде оно што су од старијих видели. Стога је и одговорност дечја у кривичним поступцима мања, него код људи.

Уопште не може се рећи нити доказати да су деца рђавија од одраслих: искуство нас учи да претварање, срачуњена злоба и пакост, саможивост, смишљена лаж код деце се много мање и ређе јавља, него код људи што то бива.

М. Павловић.

Борба против интернационалног криминалитета

(СВРШЕТАК)

У групи међународних варалица прво место заузимају међународни „хохштаалери“, који представљају аристократију међу злочинцима. „Хохштаалер“ је из-

раз, који је тешко дефинисати, јер се не може тачно рећи где престаје обична варалица а где настаје „хохштаалер.“ И једни и други усињавају се да изигравају отмене људе са великим, обично племићским именима; и једни и други одевају се и понашају као прави „џентлмени.“ Главна карактеристика међународног „хохштаалера“ у томе је, што врло ретко удара непосредно на жртву, већ то обично чини преко неке треће личности. На супрот међународним лоповима, који се обично јављају као дружине, „хохштаалери“ раде већином у друштву са каквом женском, коју обично представљају као своју жену.

Као друга група међународних варалица, долазе варалице с хартијама од вредности и фалсификатори. Појаву њихову изазвао је велики преокрет у новчаном саобраћају у току прошлог века. Докле се некада на пут кретало с готовим новцем у цепо, данас се путници обично служе чековима и кредитним писмима, који су врло често предмет преваре и фалсификата.

У трећу врсту међународних варалица долазе они, који своје жртве обмањују путем новинарских огласа, нудећи им своје посредништво при женидби, у добијању зајма, за набавку племићских титула, ордена, докторских диплома и т. д. Циљ је овим варалицама, да од својих жртава измаме што веће суме „аконто“ посла, и на овоме се обично свршава цела ствар.

Четврту групу међународних варалица чине међународни коцкари, који своје жртве налазе по великим светским купатилима, морским бродовима (путничким), железничким *express-има*, и пљачкају их помоћу лажних карата, и најзад.

Последњу групу међународних варалица сачињавају лажни просјаци, који, на основу фингираних недостатака, путују по целом свету и гросе. У овом циљу они са собом обично носе и фалсификована лекарска уверења, или званична документа, којима се сваки уверава да су они доиста глувонеми, слепи и т. д. Једну подврсту ових варалица чине тако звани „светски аутисти“, које се тобож кладе да без икаквих средстава обиђу око света.

Поред ових главних група међународних лопова и варалица има још, као што смо напоменули, и таквих међународних злочинаца који праве лажан новац и тргују с белим робљем.

На супрот међународним варалицама, које су ретко кад организоване, међународни фалсификатори лажног новца увек су организовани. Често се на једном крају света кује лажан новац, да се тек на другом протури. У ову групу долазе и фалсификатори таксених марака.

Што се тиче трговине с белим робљем, оно је по самој својој природи интернационалног карактера, а процеси последњих година доказали су неоспорно и постојање интернационалне организације злочинаца у овом циљу.

* * *

Како се односи међународни злочин, који располаже свима напредима модер-

многосаобраћаја и технике, према данашњем кривичном законодавству, и каквим средствима располажу наше власти за њихово сузбијање? Да ли су ова средства довољна? На ова се питања без икаквог околишења мора негативно одговорити. Данашње кривично законодавство датира се, махом, из времена, када већина међународних злочина данашњег облика цео ни постојали. Многе и многе одредбе данашњег казненог законодавства и несавремене су и недовољне да спрече нагли развитак међународног злочина, а да и не говоримо о уговорима о издавању злочинаца (екстрадиција), који су скопчани са толиким тешкоћама и формалностима, и који неоспорно, омогућавају многим злочинцима да избегну казну.

Али, издавање криваца — екстрадиција — није скопчана само с тешкоћама и формалностима, већ у многим случајевима ње не може ни бити. Тако, на пример, Сједињене Америчке Државе за преваре и утаје издају кривце само онда, ако је у питању провера државних новца. Исто тако и Италија издаје за крађе и преваре само у оним случајевима, ако вредност прелази преко 1000 динара. Један међународни злочинац, који је про- неверио или покрао најзамашније суме приватним новчаним заводима, могао, дакле, уживати на миру плодова свога злочиначког рада у Сједињеним Америчким Државама, као год што и међународни допови, који су украли новчаник у коме није било пуних 1000 динара, могу наћи азила у Италији. Што је најгоре у целом овом послу, то је, што се све ради дипломатским путем. Прва надлежна кривична власт доставља случај својој претпостављеној власти, ова министру унутрашњих дела, овај опет министру спољних послова и тек овај посланику државе у којој је кривац. Даља процедуре потпуно је обротно овој. Министар спољних послова обраћа се министру унутрашњих дела, овај полицијској дирекцији, а ова опет власти у којој се налази кривац. Још је горе, кад је правац у коме је злочинац побегао непознат. У овом случају, дотична држава мора молити многе и разне државе за његово тражење, и ова се молба обично доставља дипломатским путем. Да су овакве појаве веома жалосне у веку данашњег саобраћаја изlišно је, мислимо, и доказивати.

Ми стојимо, дакле, пред двогубим фактом:

1. Међународни злочини расту са непрекидним развитком саобраћајних средстава како по броју тако и по опасности, и

2. Ова опасна појава не може се сузбити средствима која нам данас стоје на расположењу.

Питање је: какве се мере имају предузети да се овоме злу стане на пут?

а). Данашње кривично законодавство треба модификовати. Овом приликом мора се обратити нарочита пажња на међународни злочин. Казне за злочинце по закону треба повећати, а при изрицању осуде узимати у обзир и казну која је изречена у страни држави!

б). На место многобројних конвенција о издавању криваца, које данас постоје, и које су пуне празнина и неједнакости, ваљало би закључити један светски уговор о издавању криваца, сличан уговору о међународном поштанском савезу.

в). Директан саобраћај између полицијских власти у свему што се односи на међународни злочин неопходан је. Дипломатски пут, као што смо видели, и спор је и тежак. Само на овај начин биће омогућено успешно гоњење побеглих злочинаца, откривање њихових међународних односа и прикупљање потребног материјала за објашњење извесних кривичних дела.

г). Да би се, пак, овај материјал могао прикупити и корисно употребити, потребно је да се у свакој земљи установе централне управе за сузбијање међународног злочина, које би прикупљале материјал из целе земље и размењивале га са сличним јој властима других земаља. Могло би се још и допустити, а то би чак и било веома корисно, да се и чиновници ових управа мењају — премештају — из једне централе у другу. Поред добити у односима између појединих централа, на овај начин и сами чиновници усавршавали би се у знању страних језика и познавању страних злочиначких типова, што би им опет веома користило по повратку у отаџбину.

д). Као последња мера за сузбијање међународног злочина, јесте *централни полицијски лист*, који би излазио 2—3 пута недељно на француском, немачком и енглеском језику. У овом листу износили би се све важније потернице, хапшења, па и само извршење злочина.

* * *

Имајући у виду све изложено, конгрес је донео овај закључак.

1. *Као последица развитка савременог међународног саобраћаја, јављају се међународни злочинци, против којих се морају употребити и међународне мере.*

2. *У овом циљу морају се у свакој земљи установити што пре централне управе, које ће прикупљати и једна другој узajамно достављати потребна обавештења о међународним злочинцима. Управе ове кореспондоваће непосредно међу собом, и*

3. *Позива се управни одбор, да се обрати на државе, да сазову међународну конференцију за израду међународног уговора против међународних злочинаца.*

Д. Ђ. Алимпић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Једна одлука Касационог Суда.

Касациони суд, на основу тач. 1. § 16. Закона о своме Устројству, донео је, у општој седници својој, начелно решење о питању: *да ли казивање повређенога вреди као основ подозрења из тач. 5. § 121. крив. с. пост. кад је оно усамљено и кад више*

никаких других основа подозрења против оптуженога нема?

Начелно решење гласи овако:

„У науци о кривичном поступку усвојено је правило: да исказ приватнога тужиоца, као повређеног или оштећеног лица, сам по себи вреди као доказ само онде, где то Закон изрично наређује; иначе, у оскудици таквог наређења законског, исказ приватног тужиоца као непосредно интересованог лица у кривичној парници, равна се сведоци једног сумњивог сведока и као доказ могао би важити само тако, ако би се он још и чиме другим поткрепљивао.

Ово је правило усвојено и у нашем законодавству, јер су у закону о поступку судском у кривичним делима изречно побројани случајеви у којима и у којој мери исказ приватнога тужиоца сам по себи као доказ вреди. Тако:

1. По тач. 1. и 2. § 230. кривич. суд. поступка, исказ приватног тужиоца може да буде потпун доказ о каквој кривичног дела и отежаваним околностима, као и о количини штете причињене кривичним делом и у чему је ова штета учињена;

2. У тач. 3. § 123. крив. суд. поступка узима се као ближи основ подозрења — полудоказ то, кад би повређени или оштећени, на самртном часу, извесно лице определили — за кривца означно, а не би се о томе саслушати или заклетити могао;

3. Исказ приватног тужиоца узима се као ближи основ подозрења кад у опште тужилац, као повређени, какво лице за учиниоца кривичног дела означи — тач. 5. § 121. крив. суд. пост.

Према овоме, и кад Закон у тач. 5. § 121. не захтева да исказ повређеног мора бити још и чиме другим несумњивим поткрепљен, већ изречено предвиђа, да исказ повређенога сам по себи сачињава основ подозрења, — онда неоспорно исказ повређенога може да сачињава основ подозрења из тач. 5. § 121. и у случају када би он усамљен био.

Ну, и ако исказ повређенога и усамљен може да сачињава речени основ подозрења, Касациони Суд примећује, да ово не мора да буде у сваком случају, већ то суд има у конкретном случају, с погледом на оно што је ислеђењем кривице констатовано, по закону да оцени.

На основу наведеног, Касациони Суд на постављено питање решава:

Да исказ приватног тужиоца као повређеног вреди као ближи основ подозрења из тач. 5. § 121. крив. с. пост. и онда, кад је усамљен, т. ј. кад више никаквих других основа подозрења противу оптуженог нема, само ако он садржи услове из § 118., тач. в. под 2. § 236. и § 239. крив. с. пост., што ће суд по својој дискреционој власти имати у сваком поједином случају да оцени, с погледом на све оно што је ислеђењем кривице утврђено.“

Бр. 11426. Из опште седнице Касационога Суда, 9. децембра, 1905. године у Београду.

Чл. 38 в Уредбе о касапницама

Суд општине тополске својим званичним актом од 17. јануара тек. год. Бр. 97., доставио је начелнику среза јасеничког, да се на атару општине божурачке, а уз сам атар општине тополске, у гају и шуми под „Опленцем“, налази касапница, коју је божурачка општина издала под закуп извесном Д. М. из друге, суседне општине, па је молио, да се рад у овој касапници забрани како у интересу прихода општине тополске, тако и у интересу здравља и имовне безбедности околних становника, пошто се закључило да не прегледа, а „постоји и јака сумња о правном прибављању исте.“

Пошто је извршила потребан полицијски увиђај, и истим констатовала: а) да се место на коме је поменута касапница, налази ван села, у пољском атару општине божурачке и да је удаљена од атара општине тополске свега 3 корака; б) да се стока које на самом месту где је изграда за касапницу (у виду колебе) из чега се са позитивношћу може закључити да се она не прегледа пре клања, и в) да у близини касапнице нема никаквих кућа и зграда — села, — средња власт решењем својим од 3 марта тек. год. Бр. 5080. забранила је општини божурачкој даље држање и издавање под закуп речене касапнице.

Ово решење средње власти имало је ослонаца у глави ХLI казненог законика.

По жалбама заступника општине божурачке, и начелство округа крагујевачког и Министар унутрашњих дела одобрили су решење средње власти, али је Државни Савет примедбама својим од 18 прошлог м-ца Бр. 8310. поништио је решење Министрово са ових разлога:

„По тач. 38. под в., измена и допуна од 24 априла 1868 год. (збор. XXI стр. 15.) Уредбе о касапницама, општински суд при давању касапница под закуп одређује место за продају меса, које вађе да је у обиму села најудобније.

Сем тога, по чл. 95 тач. 1—2—5—6 и 7 зак. о општинама, општински суд као полицијска власт у атару општине, над којим се његова власт по чл. 5. простире, стара се о чистоти у месту и околини, о јавној безбедности лица и имања, о одржању здравља људи и стоке, даље контролише промет хране и других предмета који су од утицаја на људско здравље, и води надзор над мерама, касапницама, механама, кафанама и т. д. и по чл. 94 под б. поменутог закона и његових измена и допуна од 3 децембра 1904 год. изриче казне за иступна дела из части III. кривич. закона.

Као што се види из записника полицијског увиђаја Бр. 5079. општина је божурачка на основу прописа уредбе о касапницама дала под закуп касапницу, и одредила место у својем атару, па тромеђи између ње, општине тополске и жабарске.

Овој средња власт није могла забранити само са претпоставке, да она не може по глави ХLI. водити надзор над

касапницама, и вршити санитарске мере. Ако би то и постојало, средња власт као надзорна по чл. 142 — 143 и 146 закона о општинама, има права да општинску власт опомиње и упућује на тачно вршење законских прописа, општинске органе да кажњава, и да у смислу чл. 148 и 149 поменутог закона тражи да се уклоне са положаја, али ни у коме случају није законом овлашћена да забрањује касапнице на месту где је општински суд одредио и где она постоји, као што се у жалби представља од пре 40 година, те тиме општину лишава једног дохотка.

Не може опстати ни разлог у Министровом решењу, да се касапнице по уредби касапској могу држати само у селу, јер под изразом у Уредби „у обиму села“ има се разумети атар на који се по чл. 5. зак. о општинама власт општинска простире. Овако се има разумети у толико пре, што се клање стоке врши ван места (вароши или села) из санитарских разлога.“

Користећи се правом које му даје чл. 20 саветског пословника, г. Министар је на предње саветске примедбе дао ове противразлоге:

„1. Општина божурачка отворила је касапницу изван села, на самој граници свога атара, а до саме варошице и села Тополе, искључиво у циљу спекулације свога арендатора и своје, а на очиту штету општине тополске, која се противу таквог поступка жалила.

2. По тач. 38 под в. измена и допуна од 24 априла 1868 год. (збор. XXI, стр. 15) уредбе о касапницама, касапнице за продају меса могу постојати у „обиму села“, а не „у обиму атара.“ Из самих речи „обим села“ види се, да законодавац није мислио на цео атар сеоски, што би у осталом било и неприродно да се кланице, које се отварају ради потребе села, удаљују од истог на саму границу атара.

3. Илузорно је право и дужност општине божурачке по чл. 95 тач. 1, 2, 5, 6 и 7, и чл. 94 тач. 4, под б. закона о општинама, кад се зна: да нити часници општински могу контролисати ову касапницу, удаљену од села, на самој граници атара, нити ово село може само због те касапнице држати и плаћати нарочите контролоре ради надзора о испуњавању санитарско-полицијских прописа; нити пак због тога може средња власт контролисати општине у вршењу њених дужности, пошто би зато морала имати нарочите органе, који би стално седели на „Опленцу.“

4. Надзорна је власт имала права и дужност, да касапницу на тако удаљеном месту, на граници атара, забрани како с обзиром на интересе општине тополске, тако и по распису од 4 јула 1891 год. СМ 4641; ПМ 9605.¹⁾ који има ослонаца у §§ 12 и 43 закона о заштити од сточних

¹⁾ Расписом овим, који је издат на основу § 27 устројства централне државне управе и чл. 1 и 33 закона о уређењу санитарске струке и чувању народног здравља, прописује се у главном ово:

а) Општинске власти могу допуштати у својим атарима отварање јесењих кланица за топљење лоја,

зараза у опште и о мерама за угушивање тих зараза, у ком закону имају ослонаца и правила за преглед стоке и меса од 7 новембра 1883 год. СМ 696; додатак овим правилима од 4 априла 1883 године СМ 2008 и распис од 11 јануара 1888 године СБр. 208.²⁾

5. Ако Савет остане при својој посматрању, онда ће то бити врло штетан преседан, јер би сви прописи у интересу здравља и народа и јавне сигурности били илузорни, пошто ће се у оваквим касапницама, удаљеним од надзора надлежне месне власти, моћи клати не само болесна и угинула, већ и крадена стока, поводом чега је нарочито и издат поменути распис СМ 4641.

Државни Савет није усвојио ове противразлоге Министра, већ је остао при својој ранијем посматрању да су сва три решења: и средње власти и окружног начелства и Министрово неправилна.

Исписујући ову одлуку Државног Савета, ми не можемо да пропустимо а да не нагласимо, да она не одговара духу закона, и да је с тога у овом случају, бар по нашем мишљењу, Министар био у праву.

Поред санитарских разлога, о којима се несумњиво морало водити више рачуна, ми мислимо да је у овом случају Државни Савет погрешно и с тога, што је израз „у обиму села“ идентификовао са изразом „у атару села“, а ово двоје никако није и не може бити једно исто.

О овој ствари радо бисмо чули и друга мишљења.

Извршна одлука Министарске, у питањима, где је неком приватном или правном лицу, признато или оспорено неко право, не могу бити преизнашаване и ништене од дотичног Министра, већ само у путу жалбе, од надлежног тела или лица, Државном Савету, који је, по чл. 144. Устава и чл. 5. закона о уређењу Државног Савета, надлежан за разматрање и оцену Министарских решења.

А. Н., учитељ, по молби својој стављен је у стање покоја, на основу чл. 62. закона о народним школама, одлуком Министра просвете и црквених послова од 27. септембра 1903. године ПБр. 13339., и пензија му је одређена одлуком Министровом од 18. октобра 1903. године ПБр. 15738. у 1345-70 динара годишње с тим, да му се иста издаје од 1. октобра 1903. године.

Поводом интерпелације у Народној Скупштини о пензионисању А. Н., Министар је, по разматрању акта, нашао, да је он пензионисан 27. септембра 1903. године, дакле, после рока, у коме је, према

али само на оним местима, која би претходно била прегледана и оглашена као удесна од еране комисије;

б) О сваком оваквом допуштењу општинска власт дужна је известити, у року од 3 дана, надзорну државну власт, која ће опет са лекаром испитати: да ли дато допуштење одговара гигијенским обзирима и § 368 казненог закона, и

в) На овим кланицама мора се тачно вршити преглед стоке и меса по правилима која о томе постоје.

²⁾ Санитарски зборник, књига II, св. 3-ћа стр. 185—190.

чл. 16. закона о изборима народних посланика, требао да се изјасни: да ли се прима посланичког мандата, или ће задржати свој положај. Па како се он полагањем заклетве примио посланичког мандата, а према поменутом чл. 16. „чиновници и сви који се иначе налазе у државној служби, ако би били изабрани за народне посланике и тога се мандата примили, губе свој положај,“ — то је он самим тим изгубио свој положај, те није могао бити ни пензионер. С тога је Министар 1. марта 1905. године ПБр. 4769. одлучио, да се издавање пензије А. Н. обустави, и исти позове, да врати целу суму примљену на име пензије. О чему је Министар просвете известио А. Н. својим решењем од 18. маја 1905. године ПМ 8673.

По изјављеној жалби, Државни Савет, нашавши, да ожалбено решење Министрово не одговара закону, и да је Министар, доносећи га, прекорачио границе своје надлежности, одлуком својом од 15. новембра 1905. године Бр. 8258. поништио га је, из ових разлога:

Жалитељу је, као што се из акта овог предмета види, Министар просвете решењем својим од 27. септембра 1902. године ПБр. 13.339. уважио молбу за пензију, и на основу овог решења, одлуком Министровом од 18. октобра 1903. године ПМ 15738. одређена му је, с обзиром на чл. 62. закона о народним школама, годишња пензија у 1345-70 динара. Пензију ову жалитељ је почео уживати од 1. октобра 1903. године, и уживао ју је све до марта 1905. године, када му је по одлуци Министровој ПМ 4769., а из разлога, изложених у ожалбеном решењу, обустављено даље издавање пензије.

За доношење ове одлуке, Министар није имао ослонаца ни у Уставу, ни у закону. Извршне одлуке Министарске, у питањима где је неком приватном или правном лицу признато или оспорено неко право, не могу бити преиначавање и ништене од дотичног Министра, већ само у путу жалбе, од надлежног тела или лица, Државном Савету, који је, по чл. 144. Устава и чл. 5. закона о уређењу Државног Савета, надлежан за разматрање и оцену Министарских решења.

Један случај из чл. 152. закона о општинама, где је решењем надзорне власти задржана од извршења одлука одбора општинског, као штетна по интересе општине.

Одбор општине жарковачке, у седници својој од 20. фебруара 1905. године, донео је одлуку Бр. 494. да се четворици општинских дужника продужи рок за исплату дуга општини до 1. септембра 1905. године.

Општински суд, по званичној дужности, а на основу чл. 80. закона о општинама, доставио је ову одлуку ереској власти на знање и одобрење.

Ереска власт, налазећи, да се поменутом одлуком крње општински интереси, јер по тач. 2. чл. 96. закона о општинама, управа општинска мора на време да на-

плаћује општинска примања, а не овако да продужењем рока штити интересе појединаца на рачун општине, — решењем својим од 4. марта 1905. године Бр. 2404, на основу чл. 152. закона о општинама, задржала је поменуто одлуку од извршења.

По изјављеној жалби од стране интересованих општинских дужника, Државни Савет нашао је, да је решење надзорне власти правилно, па је с тога, на основу чл. 170. закона о општинама, одлуком својом од 7. октобра 1905. године Бр. 7293. одбацио жалбу као неумесну.

Министар унутрашњих дела надлежан је, према чл. 27. Устава и чл. 7. и 10. централне државне управе, за оцену умесности или неумесности издатих наредби, на основу § 326. кривичног закона, од стране полицијских власти.

Управа града Београда, позвана дужношћу, да се стара о личној и имовној безбедности престоничких грађана, издала је, на основу §. 326. кривичног закона, наредбу од 24. децембра 1904. год. № 163., о грађењу и експлоатацији електричних построја (инсталација) у Београду.

Противу ове наредбе, пуномоћник друштва „Трамваји и осветљење града Београда“ изјавио је жалбу Министру унутрашњих дела, и молио, да се та наредба поништи.

Решењем од 22. јануара 1905. године Бр. 2211., Управа града Београда известила је жалитеља, да му је жалба неумесна, и да с тога, на основу §. 326. казненог закона, неће ни слати Министру унутрашњих дела, пошто је наредба Управе, — донесена на основу законског овлашћења, — општега карактера и дејствује као закон, те као таква не подлежи жалби све дотле, докле у конкретном случају не би постојала њена примена у погледу казне или забране рада.

Министар унутрашњих дела, по жалби пуномоћника поменутог друштва, одобрио је Управно решење својим решењем од 2. фебруара 1905. године ПМ 2537.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 25. новембра 1905. године Бр. 8516, поништио је решење Министрово са ових разлога:

По чл. 27. Устава, сваки има право да се жали противу незаконних поступака власти. А виша власт, ако нађе да је жалба неоснована, дужна је жалиоцу са разлозима издати решење, зашто му жалбу не уважава.

Према овако јасној уставној одредби, Управа града Београда и Министар нису могли одбацити жалбу жалилачког друштва, са разлога, што је донета на основу § 326. кривичног законика, што је она општег карактера, и што такве одредбе не подлеже жалби, све дотле, докле у конкретном случају не би постојала њена примена.

Нису је могли одбацити зато, што чл. 27. Устава не чини разлику, да ли су наредбе власти општег карактера, или се односе на конкретне случајеве, него до-

пушта жалбу противу сваког незаконног поступка власти.

Овакве наредбе, по жалби, подлеже разматрању и оцени више власти, овде Министра унутрашњих дела, и по горњој уставној одредби, и по чл. 7. и 10. устројства централне државне управе, јер по чл. 116. и 117. само законите наредбе, које су законим начином обнародоване, имају обавезну силу за све грађане, о чему Министар има да даде своју оцену и донесе одлуку.

Са овога, неисправно је решење Управе града Београда од 22. јануара 1905. год. Бр. 2211., којим је жалба жалилачког друштва одбачена, а и ожалбено Министрово решење, којим је то решење одобрено.

Пре извршне судске пресуде, забрањене ствари, или које служе за залогу по § 686. грађанског закона ако су подложне квару, или се на одржање њихово мора трошити, могу се, преко извршне власти, проценити и јавно продати, на захтев повериоца, дужника, или староца, али само по одлуци суда, коме поверилац, дужник, или старац треба да се са тражењем обрати.

Ф. П., овдашњи адвокат, пуномоћник Саве С., молбом од 7. априла 1905. године обратио се кварту теразијском, и тражио, да кварт, на основу § 473. грађанског судског поступка, изложи јавној продаји штампарску машину П. Ј., коју је кварт теразијски, према свом решењу од 14. јуна 1903. године Бр. 6197., оставио у залогу његовом властодавцу Сави за обезбеду дужне кирије, наводећи, да од 19. јуна 1903. године до 1. маја 1905. године, кирија за локал, у коме се ова машина чува; износи 440. динара, те услед овога настаје опасност, да ће ова кирија, која се све више гомила, онемогућити наплату и за ресто старе кирије.

Уз ову молбу поднео је веран препис пресуде првостепеног суда за варош Београд од 19. јануара 1905. године № 1569. донете по спору Саве С. противу П. Ј., због дуга од кирије.

Поводом овога тражења, кварт теразијски решењем својим од 28. априла 1905. године № 3773. известио је молиоца Ф. П., да не може поступити по његовом тражењу, из ових разлога:

1. што по § 473. грађанског судског поступка власт може продати само оне ствари, које су за обезбеду чијег потраживања узете у попис.

2. што се из акта овога предмета види: да кварт ову машину није узимао у попис, већ је само из осталих ствари П. Ј. издвојио и као залогу за наплаћену кирију, по § 686 грађанског закона, оставио код повериоца Саве; и

3. што поверилац Сава не подноси извршну судску пресуду да је П. Ј. на наплаћење кирије осуђен.

По жалби Ф. П., ово решење квартно одобрила је Управа града Београда, а решење Управно Министар Унутрашњих дела својим решењем од 3. јула 1905. године ПМ 13664.

Противу овога решења Министровог, Ф. П. је изјавио жалбу Државном Савету,

и у њој навео, да решење Министрово не одговара закону из ових разлога:

1. Што се ова залога, по § 686. грађанског закона, има сматрати као законска залога; и 2. што за залог, добивене путем пописа, законодавац у § 473. грађанског судског поступка наређује: „да се створи, које се могу укварити, или на одржање којих се мора трошити, макар се и дужник примио чувања и трошка, морају продати најдаље за десет дана од дана пописа“

Државни Савет одлуком својом од 4. новембра 1905. године Бр. 7960. одбацио је жалбу жалиоцима као неумесну, а решење Министрово одобрио као правилно и на закону основано, јер, по § 473. грађанског судског поступка, извршна власт само на основу извршне пресуде узима у попис покретне ствари дужниково (§§ 462 и 463 и 466. поменттог поступка), и мора најдаље за десет дана наредити продају оних ствари, које се могу укварити, или се на одржање њихово мора трошити.

Пре извршне пресуде, забрањене ствари, или које служе за залог по § 686. грађанског закона, ако су подложне квару, или се на одржање њихово мора трошити могу се преко извршне власти проценити и јавно продати, на захтев повериоца, дужника, или староца, али само по одлуци суда, коме је жалилац требао и да се обрати. М. В.

ПОУЧНО - ЗАБАВНИ ДЕО

РИСТА КРИЈУМЧАР

— из збирке „Из мога краја“ —

Лактом о сто, ногама о под, као да се приковао, тако сео на столицу. Само да се мрдне, покрене, срзао би се, тако је укочено, укрупњено, седео. Слободном, десном руком шара оканицом по прљавом столу, и, не гледајући у свираче, заповеда им:

— Свирајте!

А све јаче, круће продужава да шара по столу, по просутом вину, по мрвама од хлеба и оглоданим костима.

— Шта, газда? почели цигани да га питају, удешавајући ђеманета.

Он их и не погледа, већ почео јаче да се грчи, увлачи у себе, час гурајући руку дубоко у чакшире, час намештајући белу мараму, обвијену око главе, набијајући је све више на оштро, обријано чело. Па опет и даље шара по прљавом столу дном оканице, коју је држао по среди чврсто, грчевито.

— Што не свираш?

Окрену се одједном, и лупи оканицом тако силно, да се разбила, пресекла напола. Горња пола одскочила, а доња оста забадајући му се у руку. Крв потекла, а он не само да не диже руку, већ као да је још више притискује, да би стакло јаче, дубље улазило у месо, те му више, што више, текла крв. Нек истекне сва!

Цигани уплашено почели да се измичу, и спремају се да беже.

Он их заустави.

— Овамо! викну им тупо. Свирај!

— Ама шта, газда?

— Свирај! Свирај како кум кума на суд води!

Један од њих, као најслободвији, издвојио се од осталих, пришао му с врата:

— Друго, ако оћеш да ти свирамо. Да ти свирамо нешто мекамлиски. Да свирамо оно што председнику свирамо....

И почну крештећи, јако, да свирају, и промуклим, раздераним гласовима да певају.

Он подигао руку, да их као заустави, прекине, али брзо махну, остави их да свирају; а он, као и пре, седи укочено, гледа тупо испред себе, гледа равнодушно како му келнер, слущче, чисти крваву руку од стакла, умеће у њу дуван, да би крв застала, да му је после увије прљавим чаршавом, скинутим са стола.

Било је доцкан, дубоко у ноћ. По чаршији већ је ретко ко пролазио. А ноћ била топла, мрачна, тешка. Овамо, у „сали“ где је он седео, сем њега и свирача никога није било. А ни тамо напред, у механи, где је келнерај и још више астала и столица, није било никога да седи. Столови дигнути и наслонени уза зид, столице, прекренуте и насађене једна на другу, издизале се у редовима. Спроћу келнераја, тамо у дну, по поду и по клупама, уза зид, спавали сељаци, који нису могли тога дана одмах с пазара отићи кућама, јер су им села била удаљена. И, онако поређани један уз другога, са торбама и бисагама око главе, увијени у колије и поњава, ознојени, прашљиви, у опанцима неизуваним по неколико недеља, с чарапама и обојцима давно непресвученим, црнили су се отуда ширећи тежак, прашљив, знојан задах, и јако, уморно хркали и шикали.....

Једна једина прљава лампа, обешена у средини механе близу велике плехане пећи, тупо и мутно осветљавала све то: и њега у „сали“ са свирачима, и келнерај, уз који је дремао дечко, момак механски, цинцарче неко, ситно, прљаво, бледо, подбухло. Више је личило на женско него ли на мушко. Прљавом мокром крпом дремљиво је брисало стакла, чаше и сваки час плашљиво погледало сад у цигане, сад у газда Ристу. Једва чекало кад ће се и он дићи и отићи. Али кад год би га тако погледало, увек би се и тупо, понизно смешкало. Бојало се да Риста не примети како једва чека да он иде из механе, јер ма да га је, откако је оно у овој механи, сад први пут видело у њој, ипак слушало је за њега.

Био је то тај чувени и страшни кријумчар. Истина, сељак отуда са саме границе, али и трговац. Поред шверца куповао је по граничним и планинским селима козе и јарчење за турску војску. Бојали су га се чак и Арнаути. Међутим био је то мали и ситан сељак. Само су му очи биле оштре, уста танка. Одело му просте чакшире, опанци, дугачки сури гуњ. Бела марама обавијала му кратко

опишану и обријану главу. За пасом у силаву, један једини мали ножић.

Цигани су свирали. Он је једнако гледао онако тупо и мутно испред себе у сто, у своју крваву руку, испружену по столу:

Цигани почели да певају:

Море, проклет да си, мајчице,
Ох, проклет да си!

Море, што ме не да за Целепа,
Ох, за Целепа!

Море, у Целепа кућа голема,
Ох, кућа голема!

Море, у Целепа пушка мартинка,
Ох, пушка мартинка!

— А! тргао се Риста и подигао оштро, обријано лице своје. — Овамо! викну им.

Циганин приђе, погнут, свирајући му. Риста извадио здравом руком из чакшира прљаву, масну банку и лени му је на чело. Циганин, зарадован, почео да улешава, и у том покварио оно што је прв свирао.

Риста се тргао љутито:

— Не то! Оно свирај! викну му он.

Циганин уплашено почео силно да свира. А Риста као да се допадало баш то подерано, крештаво свирање, јако притискивање по жици.

— То, само то!

Нагао се ка ђеманету и жељно слуша ту свирку, која је била тако оштра, непрекидана, тако тешко падала.

У том се врата механска, која се у чаршији, осветљена фењером, високо и четвртасто одртавала у мраку, отворише широм, и на њима се појави господин Станко, истерани учитељ, чувени зеленаш и пискарало. Ситна, бобичава лица са јаким истакнутим вилицима, ретких риђих бркова. На њему герок и панталоне старог кроја, толико старе, опшивене ширитом по крајевима, да се боја оделу није познавала, само видело се да је старо али чисто, неговано, сваки дан чишћено.

Као и увек, ишао је он широким коракром забадајући испред себе штапом. Чим угледао Ристу, зарадован, упути се к њему, и поче још с врата гласно, отегнуто, развлачећи:

— А, газда Ристо, јесмо ли ту, а? Јесмо ли ту?

Слуга брзо пришао Станку и, да га не би чуо Риста, тихо, уплашено почео да го моли:

— Господине Станко, молим те немој. Немој да га задржаваш. Не смем ја.... Откада већ седи. Ноћ је. Које је доба!..

Станко презриво, не слушајући га, прилази право Ристи забацајући штапом, лупајући високим потпетицама и с по два прста дебелим ђоновима на ципелама, које су, спекнуте, штрчале испод кратких му и широких панталона. Настављао почети говор исто онако отегнуто и развлачећи:

— А тако теби данас твој кум? Тако теби твој кум, а? Него ништа. Не бој се ти. Сутра, сутра ћемо ми њега, па у суд. Не може он теби ништа. Нема написмено. А и да има, застарело је. У суд ћемо ми њега!

Риста га згрануто, уплашено гледао како се, подвлачећи столицу под себе, намештао до њега, за сто, широко, раскомоћујући се. Па кад му опет поче о куму, о данашњици, он га преплашено прекиде:

— Хоћеш да пијеш, господине?

— А, пићемо, пићемо. Све ћемо ми то на његов рачун. Показаћемо ми њему. Нема он право. Он ти то није дао, а ни ти то ниси примио. Отац његов твој оцу дао. А и нема написано. Не дугујеш ти њему ништа....

— Дугујем! викну мукло Риста, и севивши се свега што је било тога дана, оног вучења с кумом по општини и кумова бледог, гневног лица, он поче да забада прсте друге, здраве руке у месо, само да не би скочио на Станка, што му то говори, споминье.

— Дугујем! тврдио је загушено. Хоћеш да пијеш, господине? пудио га је, а једва се придржавао за столицу, да не скочи.

Срећом баш тад уђоше још двојица. Били другови Станкови, тако исто пискарала, некадашњи практиканти и писари из општине. И, за чудо, сви обучени једнако, по истој, старој моди, само ови лепше, богатије. И на њиховим црвеним, поднадулим лицима познавало се пиће, лумпованье.

Чим ушли и опазили Станка и газда Ристу, уцуте се к њима. Виде како се Риста једва придржава за столицу и, нагнуто ка Станку, укочено, притискујући руком банку, вуче је по столу, даје је Станку, да га прекине, да му не говори о догађају с кумом, и једнако га промукло, шиштећи нуди:

— Пиј, господине!

Брзо прићоше Станку и гурнуше га:

— Станко, узми и ћути!

Станко их и не погледа. Мислио је да то говоре из злобе, како би га после они узели, они му водили парницу, писали тужбе; али кад им виде уплашена лица, па кад после спази какав је газда Риста, трже се и сам. Брзо узе ону банку и ућута.

Риста одахнуо. Дигао се. Баца им још једну банку.

— Нека пију! једва што промуца момку. И грчећи се, увијајући се у свој дугачки гуњ, намештајући белу мараму око главе, готово побегао из механе.

Прешао преко чаршије. Дошао на Турско Гробље. Упутио се навише, ка Собини, где је било његово село, граница, планине, дрхтећи, једнако увијајући се. И све му се чинило да чује како сада у механи Станко и они други седе, пију и причају о њему и његовом куму.

А све то било је око неког давнашњег малог дуга, свега педесет гроша, што је стари кум, отац кумов, његовом још оцу био узајмио. Риста — не што није хтео то да плати, или што није имао, или није знао за то, — него увек некако заборављао, није имао прилике, а највише због тога, што куму никад није одлазио, још мање код куће да је био. Још из малена, као дечко, био се одметнуо од своје браће,

куће, целог села. Почео тај шверц и баљвење по граници, по планини, купујући, доцније и препродавајући стоку Арнаутима, за турску војску. Пије се женио, није имао деце, зато није ни имао потребе да одлази куму, састаје се с њим и виђа. Па и после, кад су му отац, браћа, сви помрли, кућа на њему остала, он се опет с кумом није виђао. А и да је баш хтео, све се некако стидео. Бојао се да, кад му оде, не буде нешто као што треба пред кумом: да није добро обучен, чист, обријан, уљућен. А он је због тога свог вечитог лутања увек и био алкаво, просто, сељачки обучен. Заударо је на масноћу и задах од коза, оваца и њихових кажа и вуне....

И зато, кад год би у месец дана дошао у варош, кад год би кроз Турско Гробље почео да улази у чаршију и помешао се међ остале сељаке, вукући и он свог коња с товаром, па у гомили, ларми закрчујући целу чаршију почели да иду навише ка пијаци, пазару, он би се навек још из даље сагињао, грчио, угуравао у гомилу, да би био што мањи, ситнији. Чувао се да га, кад пролазе спреху кумова дућана, кум случајно не би могао спазити отуда из дућана свог, где се видео на тезги како шије опкољен еспапом, леп, пуна, због седења и шивења, бледа лица, у модрим чакширама и закопчаном минтану, који му је стезао широка, пуна, гојна прса и рамена.

Тако се то годинама протезало. Можда би их тако и смрт раставила, да јутрос, кад се опет са гомилом сељака приближавао кумову дућану, и почео да се крије а тек што да га прођу, — да тада, као да га неко ножем пресече, не виде како га кум отуда, из дућана, са тезге, кроз толики обешен и поређан еспап, спазио, како скочи и у трен, одгурнув остале сељаке, створио се у среди гомиле пред њим.

— Тако ли ти? Чу његов бесан глас и виде како му дохватио коња за узду.

Више ништа није знао, ништа, ни како су на кумову вику дотрчали пандури, и сви у гунгули, водећи у средини коња му са товаром, пошлци ка општини, узбунили целу чаршију, а с обе стране по дућанима почели да се скупљају, гледају. Није знао ни како су га одвели у општину, ни како је све признавао. Што год је кум рекао, навео у своју корист о том дугу: колики је, од које године, како му га је он толико пута тражио, а овај не само да није хтео платити, већ никако и не долазио, пити му се јављао, бежао, крио се, — све је то Риста унапред признавао, све.

Само је знао како је преплашен, узневерен, једнако гледао у кума, у његово гневно, широко подбуло лице, у његову руку, пуну, издигнуту, савијену у лакту, закопчану минтаном и као у сваког терзије, од многог шивења обојених влашња, са прстима модрим, избоцканим од игле; па како се та рука гневно дизала, спуштала на сто у суду, застрт зеленом чоухом, са јеванђељем, крстом, свећама усађеним у чираке ради заклетве; а око њих били пандури, полиција, кметови, председник. Даље ништа није знао, ни како

је кум, кад се нашло, проценило да је товар, пшеница што је био донео да прода, довољан и за дуг и за интерес, пристао да место новаца узме пшеницу и њему казано да сада може ићи; ни како је, грчећи се, увијајући и пазећи да у ходу не додирне никога, најмање кога од пандура, да га не би опет вратили и он морао и даље да је ту, да гледа и у кума, — изашао, на чак и коња био заборавио да узме и поведе, него полицаја истрчао за њим и подвикнуо му:

— Еј, коња узми! Куда ћеш без њега?

А он се окренуо, завукао руку у џеп, извукао прегршт ситна новца и бацајући га полицаји чисто плачно почео да муца:

— Молим ти оз, брате... Ево, дај коме пандуру и нека ми коња изведе у Арсину механу.

* * *

Риста, ма да је откада пошао, ушао у Турско Гробље, да би и из вароши изашао; ма да је одавно грабио по њему, ипак једнако се спотицао. Испред њега црнило се то Турско Гробље, поклопљено мртвим, непомичним небом које се тамо око планина склапало. Није гледао куда иде. Само кад би запео о који камен, изломљен натпис турског гроба, као освешћујући се, јаче би се скупљао, грчио. Испред њега једнако се црнило и продужило то гробље широко, пусто, пуно камења, осушене траве и балега, протежући се чак на крај вароши и губећи се у Ђошкуну. А и она се црнила и потамнила својим зеленилом. Са Пљачковице видео се поруб неба. По билу штрчали редови шума. А овамо, иза њега, једнако му била варош. Као да никако није могао из ње да изиђе, као да му је било „писано“ да гледа у њу и једнако да слуша како отуда из механе сада Станко и они други причају о њему, о куму, о данашњици.

Једва, спотичући се, поче да наилази ка средини, где је била Кула бела окречена зграда, озидана малтером и циглама, где је први пут дочекиван владалац, а сада у њој пазарним данима општине мери стоку наплаћујући таксе, „аренде“.

Прође и њу. Од ње наступао Парк, ново, тек сада засађено штеталиште. Багрови, скоро засађени, у редовима, једва одскочили од земље; алеје и не познају се; а клупе, просте даске на ковчезима, већ се извалиле, распале и беле се. Прескочи јендек и ушао у Парк. Али му алеје сметале. Преко њих шлио. Гацао у ровиту, тек сада ископану зељу, или би изненада, међ алејама, у ком заклону, наишао на кога пијаног сељака: легао, заспао и хрче. Код њега пуна горба пазарне соли, шећера, кафе. Варошки пси искупили се обилазећи око њега, не смеју да приђу. А сељак, како пошао из механе, пијан, срећан, као да је једва чекао да наиђе за ову земљу по алејама, ишчишћену, меку, набубрелу, да што пре, одмах, слатко, срећно се пружа, лежи, спава.... Да, да! И Риста, кад год је досада долазио у варош, исто је овако, не гледећи где ће лећи, где ће сванути, срећан што је био у вароши, јео што год је хтео, гледао дућане, чаршију, слушао свирке, песме, пио по механама, даривао

чочеке, лепе циганке — исто је овако, не знајући ништа за себе, па по пута пијан, срећан падао, спавао...

А сада све оде. Кум пресече све. Не само што више неће бити јела, пића, механе, већ ни у атар варошки његова нога неће приступити. Бар преко граице, тамо у Турској, да је близу каква варош, али нигде никаква! Све сама планина и у њима његова кућа са још неколико раштрканих колиба, куда он месецима не долази, осем када га пут нанесе, да се пресвуче; али се одмах опет изгуби на граници, по висовима, Арнауцку, по седима кријумчарским. Вуче се са Арнауцима по пустим, прљавим хановима, кулама и колибама, купујући и препродавајући стоку, а највише барут, дуван и кафу.

Већ је био прешао гробље и ушао у крајње, сниске и развучене маале. Погледом из гдекоје кућице видела би се утрнута и изломљена светлост. Из једне механице, чак тамо, иза ових маала, на друму, чула се песма и свирка. Њему то дође грубо, тешко. Чисто би ушао и све их побрјао.

Грчио се једнако, а снага му, месо одурно дрхтало као од неке мрше, човечијег мртвог тела. Поче пролазити густе редове топола, које су биле на крају вароши. Сиђе у долину, изађе из ње, и поче се пети путем чувене Чуке, која се онако кречљаво, гола, испуцала, сваке ноћи белила и одударала од целе планине и других брегова, покривених зеленилом и тамом.

Пео се брзо, ужурбан. Кад се испео чак на врх, осети испред себе планину, границу, стадо и окрену се вароши.

Огрнут, мали, поклопљен иза себе тамом и мртвилом планинским, које се чак и на небу осећало, црнио се он на Чуки. Испред њега је била варош, топла, обивљена мекотом и маглом, а средином испресецана и ишарана фењерима.

Риста је чисто осећао ту топлоту, мирис њен, мирис калдрме јој, списких, поређаних, увучених кровова, осветљених механа, анчилица, јела, пића, чочека, цигана, свирача.

Чисто као да види како сад у својој кући, што је била до Саат-куле, која се навек видела како се четвргасто и тамно издиже изнад вароши; у својој соби, осветљеној, намештеној, кум после вечере, изваљен, задовољно лежи и одмара се. Задовољан, што је данас, једва ето откада већ, платио и тај дуг од њега. Риста само што принесе руку устима, лицу, и заргну се:

— Ох, куме!

Али то беше све. Брзо се окрену, сиђе и нестало га иза Чуке, од које је насгајало пењање по гудурама, проломима, губећи се у свежини и дивљини планинској.

* * *

И за годину дана зби се све.

Једног пролећњег дана, за време окопавања и чишћења винограда (а кумов виноград био изнад свију, готово у самој планини) чу се отуда пуцањ. Нико испрва није обраћао пажњу. Зар један бива пуцањ, и зар се један тамо нађе мртав? Али

се ускоро цела варош узбунила. Одозго кроз исти Парк, кроз исто Турско Гробље силазила су тандучући и одскачући од камења једна отворена кола, праћена писком деце и жена са разбацавим и развученим шамијама. У колима, кроз дотре, видело се човечје мртво тело. Био је то кум му. Познавале се његове модре чакшире и оклембешена му она обла рука, затегнута митганом, са обојеним, од игле избоцканим прстима. Лице му се није видело. Било је покривено пешкиром, како од мува, да не би на њ падале и пљувале га, тако и од радознала света.

Ниш.

Бор. Станковић.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС

Са допуштењем пишчевим превео сам и већ је изашло из штампе чувено дело д-ра Алберта Вајягарта

Криминална Тактика

ручна књига за истраживање злочина.

Дело је намењено на првом месту полицијским и судским органима, а у страшној стручној књижевности оцењено је као најбоље и најпотпуније дело ове врсте до данас. Књига износи 26 штампаних табака велике осмине, цена јој је 4-50 динара, а може се добити у свима београдским књижарама и код преводиоца.

Повембра 1905. год.

Београд

Добривој В. Бакић,

писар Мин. Унутрашњих Дела

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Владимир Јаковљевић, родом из Смедерева, који је био под истрагом и у притвору код крагујевачког првостепеног суда због опасне крађе. 13 тек. м-ца побегао је из притвора. Владимир је стар 17 год., црномањаст је, у обичном грађанском оделу са шајкачом на глави и сарачким опанцима на погама. Треба га живо потражити, и пронађеног спровести поменутом суду с позивом на Бр. 44496.

Божан А. Стаменковић, из Мачкатице, решењем начелника среза масуричког стављен је под кривичну истрагу и у притвор због опасне крађе. Крадљивац је побегао у очи дана кад је имао бити затворен, и сада се не зна где је. Он има 19-20 год., средњег је раста, плав, богињав и ћосав. Позивају се све полицијске и општинске власти да га у својим домаћима живо потраже, и пронађеног спроведу начелнику среза масуричког с позивом на Бр. 10514.

Светозар С. Марковић, из Борка, срез посавског, округа београдског у личној завади убио је ножем свога брата, и одмах по извршеном делу побегао. Убица има 18 год., стага је средњег, у лицу плав, у оделу је сукненом. Препоручује се свима полицијским и општинским властима да га у својим домаћима најживље

потраже, и пронађеног спроведу поменутом начелнику с позивом на депешу Бр. 14165.

Рихард, Леон Фернанд, пекарски радник, стар 27—28 година, развијености обичне, у лицу слаб и блед, носе угасито затворене, бркова угаситих, дугих и уздигнутих, браде угасите и мале, ноћу између 25 и 26 тек. м-ца (по новом) убио је и опљачкао Жилберта Вилкса из Лијежа, а по извршеном делу побегао. Истражна власт у Лијежу актом № 1127. моли све полицијске власти да живо трагају за убицом.

Живко Јанковић, из Београда, ноћу између 6. и 7. тек. м-ца украо је из кафане „Гинић“ зимски капут Димитрију Ђукићу, келнеру из Београда, па је побегао. Живко је стар 25—30 година, средњег раста, црномањаст, кратких бркова, у обичном грађанском оделу. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за крадљивцем живо трагају и у случају пропаласка стражарно га упуте кварту палилуком Управе града Београда с позивом на Бр. 13016.

Гвозден Милосављевић, Радојко Милосављевић, Обрад Миладиновић и Мита Вујчић, сви из Липовца у срезу деспотовачком, на дан 13. тек. м-ца побегли су испред жандарма спроводника. Гвозден, Радојко и Обрад су били код срепске власти под истрагом због спљовања и опасне крађе, а Мита због тешке телесне повреде. Гвозден је средњег раста, стар око 27 година, плав, ћосав, у сељачком оделу са шајкачом на глави; Радојко је такође средњег раста, стар 20 година, ћосав, у оделу као и Гвозден; Обрад је високог раста, сувољав и кошчаг, стар 19—20 година, у одрчаном сељачком оделу, са шоширом на глави. Мита је средњег раста, сувољав, стар 25 година, малих жутих бркова и браде. Препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за кривцима живо трагају и о резултату известе начелника среза деспотовачкога с позивом на Бр. 17648.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

У оним јазбинама под Топчидерским брдом близу Вшетечкове воденице ухватила је београдска полиција пре неколико ноћи ово лице, које се зове Владимир Здравковић, звани „Црни Влајкић“, коцкар и врло опасан донов.

Он се најпре казао као Владимир Миловоновић, родом из В. Плана, али се одмах у антропометријско-полицијском одељењу министарства унутрашњих дела утврдило, да му је право име како је горе наведено, да није родом из В. Плана, већ из Великог Орашја у округу смедеревском и да је до сада пет пута судски осуђиван и то:

1. 1885. год. од стране првостепеног суда за варош Београд на годину дана затвора за крађу. Петнаестог дана по спровођу у казни завод побегао је, а по том отишао у добровољце, због чега је после од даљег издржавања казне помилован.

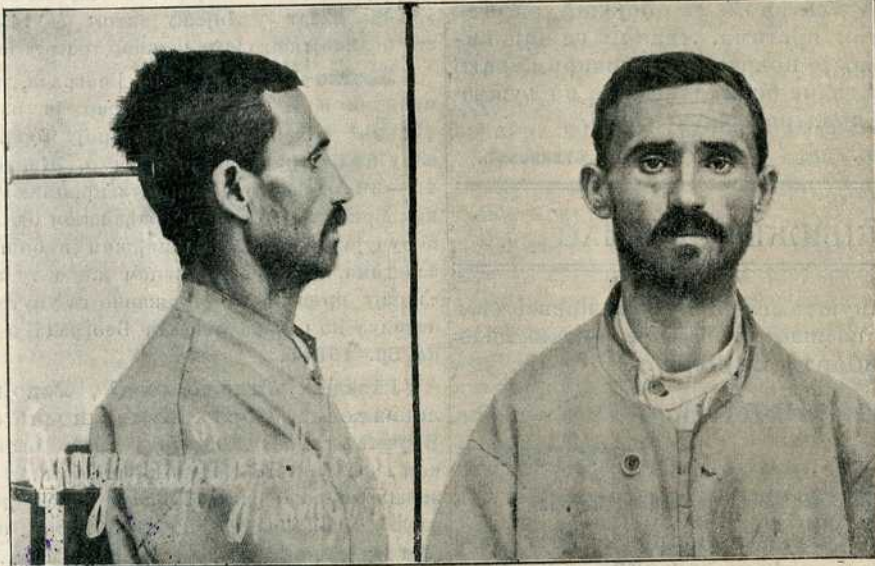
2. 1887. године опет од првост. суда за варош Београд осуђен је на три године робије због опасне крађе; од ове осуде издржао је само годину дана, па је био помилован, али већ

3. 1888. год. осудио га је исти суд опет за опасну крађу на 6 година робије, али у току издржања ове осуде успео је да побегне и у бегству изврши још неке крађе, те му се казна повиси на 15 година робије;

4. 1890. год. ђупријски првостепени суд осудио га је за опасну крађу на 15 год. ро-

износећи његову слику скрећемо пажњу свима полицијским и општинским властима да мотре на његово кретање.

Он је стар 38 год, висок 1' 64., очију жуто затворених, косе и браде црне, у лицу је сувоњав, по прсима има више ситних младежа.

бије, с којом је он и овога пута успео да побегне, но...

5. 1897. год. био је ухваћен и од стране првостепеног суда за варош Београд осуђен за почињене крађе на 20 година робије, са које је био пуштен 21. октобра ове године.

Чим је са осуде пуштен, спроведен је у место рођења ради издржавања петогодишњег полицијског надзора, али он се тамо није ни скрасио, и ако је имао фамилије, већ је опет пошао по старом занату — тумарању и крађи.

Као год што је и раније највише крађа вршио по Београду, тако га је Београд и сада привлачио, те је дошао у његову непосредну близину и у оближњим подземним пешинама спремао се за згодан моменат, када ће у њега ући и некога опљачкати.

Ну ревностни органи комесара топчидерске полиције нису му за то дали времена, ухвативши га на његовом легалу таман када је се спремао једне ноћи да из те јазбине изађе и учини излет у варош.

На питање зашто се једном не смири и не почне што поштено радити отворено је изјавио, да је сада за њега сваки други рад немогућан!

Зар не би било боље и за друштво и за државу, да оваквог једног професионалног злочинца и не пушта никако у друштво?

«Црни Влајкић» издржава сада затвор у Управи гр. Београда, којим је кажњен због скитње, а по том ће бити опет спроведен у место рођења, где, на сваки начин, неће остати, већ ће ударити у скитњу и злочин, те

Љубомир Јовановић, звани „Нишличе“ и „Масарош“, коцкар, ухваћен је пре неколико дана у Београду, одевен у лепо цивилно одело, а и са нешто мало новаца.

Љубомир је родом из Ниша; отуда му и прили надимак „Нишличе,“ а други надимак

«Масарош» добио је због тога, што се радо представља као масарош. Ма где кад буде ухваћен и упитан где је био или куда иде, готово увек одговара: «Идем код тог и тог суда, да примим масу,» или «Био сам код тог и тог суда, те примих масу.» Тако се изговара и пред властима, а тако прича и својим сапутницима, којима на тај начин хоће да се при-

ближи и представи као човек новчан, не би ли им лакше могао кесу придићи.

Пре три године извршио је у Београду — на једном месту где је служио — крађу, због које је морао одавде побећи, бавећи се већином по Бугарској, а у Србију је прелазео колико да затури траг првим потерама бугарских власти и пролупује оно што је тамо «гепо.» У томе је и у Нишу извршио једну крађу, због које је осуђен на шест месеци затвора, који је ове године издржао.

Пре је био и млађи и пунији, па знајући и сам то, покушао је у Управном затвору да се представи, као да он није онај Љубомир звани «Нишличе», већ други, поштен човек, келнер по занимању. Но на суочењу са «Чапкун» Марком и «Ускоком» није имао куд већ је признао.

— Бога ти, Марко, познајеш ли овог Љубу? запита један чиновник Управе «Чапкун» Марка.

— Познајем га, господине, врло добро.
— А какав је човек је ли од ваше сорте?
— Врло добар, поштен је — одговори «Чапкун» Марко, креснувши обешечаки оком.
— Видите — узвикну радосно «Масарош», мислећи да га овај брани.

— Јес, Бога ми, — наставља даље «Чапкун» Марко — ја јамчим за њега, а други ће јемац бити Љуба «Ускок». Поштен је као и ми, неће да узме где не може...

«Нишличе» мало увија, па кад му они рекосе где су и по Бугарској заједно били и шта су тамо радили, онда и сам признаде.

Поље његових операција махом су железнице, на којима он путницима по свима класама диже кесе.

Износећи његову фотографију, скрећемо пажњу свима полицијским властима да припазе на његово кретање, а и да јаве Управи града Београда (у којој се он сада налази), да није где какво кривично дело извршио.